

Maja Tømmervold Henriksrud
Kandidatnr. 10017

DEFINISJONSMAKT

En kvalitativ forskningsstudie av dansens
normative holdninger til funksjonsmangfold

Bacheloroppgave i drama & teater
Veileder: Ine Therese Berg
Mai 2023

Maja Tømmervold Henriksrud
Kandidatnr. 10017

DEFINISJONSMAKT

En kvalitativ forskningsstudie av dansens
normative holdninger til funksjonsmangfold

Bacheloroppgave i drama & teater
Veileder: Ine Therese Berg
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for kunst- og medievitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Maja Tømmervold Henriksrud.

Kandidatnr. 10017.

Bacheloroppgave i drama & teater.

DRA2000.

2023.

Veileder.

Ine Therese Berg.

Norges teknisk – naturvitenskapelige universitet.

Det humanistiske fakultet.

Institutt for kunst – og medievitenskap.

Antall ord.

8000.

Innholdsfortegnelse.

Forord.	4.
Abstrakt.	5.
Abstract.	6.
Kapittel I – Det innledende perspektivet.	7.
Kapittel II – Metodekapittelet.	8.
Forståelsesperspektivet.	8.
Den kvalitative forskningsprosessen – gjøre det ubevisste, bevisst.	9.
Intervjuforskningens stadier og det etiske perspektivet.	11.
Metodekritikk.	12.
Intervjuguide.	12.
Transkribering.	13.
Kapittel III – Det teoretiske perspektivet og intervjuanalyse.	14.
Tone Pernille Østern.	14.
Ingeborg Dugstad Sanders.	14.
Elen Øyen.	14.
Dansens bevegelser med kroppen i sentrum.	17.
Kropper med erfaringsriktom.	21.
De stereotypiske bildende i konstant omløp.	22.
Det store dansefeltet.	23.
Hvordan man ser på “den andre”	26.
DansiT utfordrer etablerte normer og perspektiver.	27.
Kapittel IV – Det konkluderende perspektivet.	30.

Litteraturliste.	32.
Vedlegg.	35.
Sikt vedtak.	35.
Informasjonsskriv.	42.
Intervjuguide.	46.
Transkripsjon.....	49.
Transkripsjon intervju Tone Pernille Østern.	49.
NTNU Kalvskinnet 11.05.2023.	
Transkripsjon intervju Ingeborg Dugstad Sanders.	61.
Rosendal Teater 03.05.2023.	
Transkripsjon intervju Elen Øyen.	73.
Rosendal Teater 03.05.2023.	

Forord

Det har vært en ære å ha muligheten til å utvikle meg selv gjennom å skrive denne bacheloroppgaven. Det å skrive bacheloroppgaven om dans og mangfoldsperspektivet er min måte å kunne være bidragsytende til en aktuell konversasjon. Herunder ønsker jeg å vise min ydmykhet og takknemlighet til de som har vært bidragsytende for å ferdigstille denne bacheloroppgaven. Jeg ønsker å takke min erfaringsrike og dyktige veileder Ine Therese Berg. Videre vil jeg rette min takknemlighet til de viktige og bidragsytende menneskene jeg har intervjuet, og deres arbeid for å øke mangfoldighetsperspektivet i dans. Jeg ønsker å vise min takknemlighet for de som har brukt av sin tid til å lese korrektur av mine nedskrevne ord. Sist vil jeg vise min absolutte takknemlighet til mine foreldre som alltid støtter meg.

Denne bacheloroppgaven foretar en forskningsstudie om dansefeltets normer og perspektiver og mangfoldighetsbegrepet. Det er to distinkte undersøkelsespunkter: dans og mangfold.

Den overordnende problemstillingen: *Hvordan utfordrer DansiT eksisterende normer og perspektiver innen dansen for å skape en mer inkluderende og mangfoldig dansekultur?*

Forskningsspørsmålet som knytter seg til problemstillingen: Hvem definerer danseren? Kvaes metode for kvalitativ forskning brukes ved å utføre kvalitative forskningsintervju av enkeltmennesker med en enorm erfaring innen dansefeltet og har tilknytning til det koreografiske senteret DansiT. De kvalitative forskningsintervjuene analyseres og vurderes opp mot annen litteratur om feltet. Det fremmes et perspektiv på hvordan majoriteten har definisjonsmakt over minoriteten og hvordan de som er innenfor dansefeltet ikke åpner opp for de som står utenfor og banker iherdig på døren for å få komme innenfor de samme fire veggene.

Abstract

This bachelor's thesis undertakes a research study on the norms and perspectives of the dance field and the concept of diversity. There are two distinct points of inquiry: dance and diversity. The overarching issue: *How does DansiT challenge existing norms and perspectives within dance in order to create a more inclusive and diverse dance culture?* The research question linked to the problem: Who defines the dancer? Kvale's method for qualitative research is used by carrying out qualitative research interviews of individuals with enormous experience in the field of dance and is connected to the choreographic center DansiT. The qualitative research interviews are analyzed and assessed against other literature on the field. A perspective is put forward on how the majority has defining power over the minority and how those who are within the dance field do not open up to those who stand outside knocking persistently on the door to get inside the same four walls.

Innledningsvis følger denne bacheloroppgaven to distinkte undersøkelsespunkter: dans og mangfold. Den overordnede problemstillingen: *Hvordan utfordrer DansiT eksisterende normer og perspektiver innen dansen for å skape en mer inkluderende og mangfoldig dansekultur?* Dette forskningsprosjektet baserer seg på en konkret ambisjon om å kunne bidra til å utvikle mer kunnskap og en større forståelse, som er aktuell og relevant for konversasjonen om dansefeltet og mangfoldighetsbegrepet, samt hvordan det er et stort skille mellom majoriteten og den diskriminerte minoriteten. Dansens enorme uttrykksform preger det store dansekunstheltet. Hvordan kroppens bevegelser flyter og beveger seg sammen som et kunstverk som skaper enorme, kraftfulle uttrykk. Derimot stiller forskningsstudiet seg spørrende til: Hvem definerer danseren? I denne studien og forskningsprosessen har det blitt undersøkt eksisterende normer, holdninger og perspektiver innen dansen og hvordan DansiT er en av få som skaper en mer inkluderende og mer mangfoldig dansekultur. Bacheloroppgaven skrives gjennom fire kapitler. Kapittel I – det innledende perspektivet, kapittel II – metodekapittelet, kapittel III – det teoretiske perspektivet og intervjuanalyse og kapittel IV – det konkluderende perspektivet.

DansiT er et koreografisk senter som jobber lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt, med base i Trondheim (DansiT, 2023). Som et koreografisk senter legger DansiT til rette for kunstneres eget arbeid, koreografisk utviklingsarbeid. Innen DansiT driftes blant annet Danselaboratoriet som er et dansekompani for mennesker med og uten funksjonsnedsettelse.

Denne bacheloroppgaven føres av metodiske valg som vil redegjøres for i metodekapittelet. Dette omfatter blant annet etiske vurderinger gjennom en kvalitativ forskningsprosess i forbindelse med enkeltindivider som intervjuobjekt. Forståelsesperspektivet vil bli gjort rede for herunder med redegjørelse av egen forståelse, samt egne perspektiver bundet i eget empirisk grunnlag. Forståelsen er et viktig begrep her for å si noe om hva som preget den bakenforliggende motivasjon og erfaringen for å søke svar til bacheloroppgavens problemstilling. For at det kvalitative intervjuet skal kunne utvikles som forskningsform og forskningsstudie, er det viktig å overskride dikotomien mellom bare-metode og ingen-metode. I søken etter svar på problemstillingen, vil den kvalitative metoden fungere med tanke på å kunne bruke egen erfaring som bunnende grunnlag, for å forstå andre enkeltindividers erfaring som fungerer som en distinkt del av det empiriske grunnlaget. Den kvalitative metoden utfordrer et individ med å ta på seg en rolle som forsker, dermed vil det redegjøres for forståelsen over forskerrollens helhetlige funksjon. Forskning innen den kvalitative forskningsprosessen innehar en relevans ved å intervju kompetanserike mennesker innen feltet, som forutinntatt tilsier å ha sterke meninger og perspektiver – hvor dette kan brukes i søken om å finne svar til problemstillingen. En avgrensning av problemstilling bidrar forskeren med å sette søkelys på de viktigste elementene og utvikle en mer presis forskningsstrategi. Avgrensningen konkretiserte problemstillingen til å se på hvordan det koreografiske senteret DansiT presser grenser når det kommer til normative holdninger og perspektiver innen dansen. Derfor gjennom råd fra veileder kom en frem til å gjøre kvalitative forskningsintervju av følgende eksperter innen feltet: Tone Pernille Østern, Ingeborg Dugstad Sanders og Elen Øyen, hvor alle har en tilknytning til DansiT.

Forståelsesperspektivet

I Kvaless beskrivelse av forståelsesperspektivet i det kvalitative forskningsintervju, så fremmes det et par filosofiske tankeretninger – *postmoderne* tilnærming, *hermeneutisk* forståelse, *fenomenologisk* perspektiv og *dialektisk* tilnærming. Den filosofiske tankeretningen i forståelsesperspektivet av dette forskningsstudiet innehar et *fenomenologisk* perspektiv (Kvale, 2002, s. 40). Et *fenomenologisk* perspektiv fokuserer her på menneskelig erfaring. Forståelsesperspektivet er et perspektiv som er viktig å ha klart når man undersøker og søker forståelse av ens egne og andre enkeltindividers perspektiver innen samme felt og tematikk

fordi det omfatter et felles forståelsesgrunnlag. Ens egen forståelse er absolutt virkningsytende i å skulle forstå et annet enkeltindivid. Som utviklende av denne bacheloroppgaven og forskningsstudiet, trer man naturligvis inn med ens egen individuelle erfaringsbakgrunn og ens menneskelige vesen som er fullt forstående av å kunne bli påvirket av forutinntatte holdninger og perspektiver. Det å tre inn i en rolle som kvalitativ forsker innehar mulige forstyrrelser av egne og andres fordommer om feltet og forutinntatthet – dette må fjernes fra fokuset for å kunne innhente den verdifulle informasjonen som egentlig ligger der. Forståelsen om feltet er formet og tilegnet gjennom egen danseerfaring og dansebakgrunn. Egen forståelse her innehar perspektivet på danseren og hvem som blir definert som danser, og hvordan dette perspektivet endrer seg etter å kunne se dansefeltet utenfra. I rollen som kvalitativ forsker og utviklende for forskningsstudiet omfattes en prosess med å undersøke, utvikle og artikulere aspekter knyttet til dansefeltet og mangfoldsperspektivet.

Den kvalitative forskningsprosessen – gjøre det ubevisste, bevisst

Kommunikasjon – en samtale – en av de absolutte grunnleggende menneskelige kommunikasjonsmåtene. Mennesker snakker med hverandre, vi interagerer med hverandre gjennom et ønske om viten om en annen. Det å konversere handler om ønske om å lære, forstå og vite om andres perspektiver og meninger enn ens egne (Kvale, 2002, s. 21). Bacheloroppgaven omfatter en faglig konversasjon gjennom Kvales metode for kvalitative forskningsintervju. Kvale beskriver det kvalitative intervjuet som:

“Et intervju som har mål om å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden, med henblikk på fortolkning av de beskrevne fenomenene” – (Kvale, 2002, s. 21).

Forskningsintervjuene baserer seg i henhold til den hverdagslige konversasjonen, derimot er konversasjonen foretakende en faglig konversasjon omkring feltet. Kvalitativ forskning gjør den praktiske kunnskapen bevisst og det skaper rom for kunnskapsinnhenting.

Denne bacheloroppgaven og forskningsstudiet kan ikke kun betraktes som generalisert kunnskap om dansefeltet og mangfoldaspektet. Derimot må det betraktes som en representasjon om hvordan feltet kan betraktes gjennom egen og andres perspektiver og erfaringer. Som utviklende av bacheloroppgaven og forskningsstudiet trer en inn i forskerrollen og tar del i samtalen, tolker og vurderer gjennom egen forståelse.

Gjennom kvalitative forskningsintervju av enkeltindivider innen samme felt og organisasjon, kan man innhente mange ulike meninger og perspektiver på et og samme tema. Det er intervjuformens styrke å kunne finne variasjoner i enkeltmenneskenes perspektiver på tema og som dermed gir et mangfoldig og kontroversielt syn på de ulike perspektivene. Kvale forklarer hvordan intervjuet kan brukes til å styrke menneskets situasjon:

“Intervjuets følsomhet og dets nærhet til personenes måte å oppleve verden på kan gi kunnskap som kan brukes til å forbedre menneskets situasjon” – (Kvale, 2002, s. 25).

Å utvikle intervjuet som forskningsmetode innebærer en utfordring om å fornye, utvide og berike samfunnsvitenskapens oppfatninger om kunnskap og forskning. Forskningsintervju fatter en systematisk spørremetode, hvor det reflekteres over spørsmålenes mål og form (Kvale, 2002, s. 31). Forskningsintervju kjennetegnes som en metodisk bevissthet rundt spørreformen, fokusering på dynamikken i interaksjonen mellom intervjueren og den intervjuede, samt en kritisk innstilling til det som blir sagt.

Det kvalitative intervjuets fortrinn er dets åpenhet. Det er ingen standardmetoder for en intervjuundersøkelse basert på ustandardiserte, kvalitative intervjuer. Derimot finnes det standardiserte metodevalg for de ulike stadiene i undersøkelsen (Kvale, 2002, s. 43 – 45). Metodevalget er foretatt på en reflektert måte, basert på kunnskaper om emnet og om hvilke metodevalg som finnes, samt hvilke konsekvenser disse vil ha for forskningsstudiet i sin helhet. Intervjuets åpenhet og fleksibilitet, med mange avgjørelser som må tas i øyeblikket – her omfattes det om hvorvidt man skal følge opp andre tråder i intervjusituasjonen, eller om man slavisk skal følge de forberedte intervju spørsmålene – dette setter dermed store krav til forberedelser og intervjuerens kompetanse. De kvalitative forskningsintervjuene foretatt i dette forskningsstudiet, fulgte opp andre tråder som gjorde seg gjeldende under intervjuene. Dette ga nye perspektiver til materialinnhenting og dette gjør en bevisst på perspektiver man muligens ellers ikke hadde bevisstgjort for seg selv.

Intervjuforskningen i det kvalitative forskningsintervju innehar syv stadier. Hvor stadiene er bygd opp fra den opprinnelige ideen til det endelige, ferdige verket. De syv stadiene er: *tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysing, verifisering og rapportering* (Kvale, 2002, s. 46). De syv stadiene utgjør dynamikken av dette forskningsstudiet som Kvale beskriver – antipositivistisk entusiasme i tematisering og planlegging, intervjusiteringsfasen som er dekkende for intervjustadiet og en hard arbeidsfase gjennom transkribering og intervjuanalyse, verifiseringsstadiet som preger rapporteringsstadiet, hvor alt bunnar i tematiseringsstadiet og planleggingsstadiet.

Kvale har innad i det kvalitative forskningsintervju lagt frem de etiske sidene ved de syv forskningsstadiene som er beskrevet ovenfor (Kvale, 2002, s. 65 – 67). De etiske sidene ved de syv forskningsstadiene foretas i det etiske perspektivet som beskrives herunder.

En intervjuundersøkelse er et moralsk foretakende – den personlige interaksjonen som skjer i intervjusituasjonen påvirker den intervjuede, og kunnskapen som produseres i intervjuet påvirker synet på enkeltindividets situasjon. De omtalte tre etiske regler for forskning på enkeltindivider: *det informerte samtykket, konfidensialitet og konsekvenser* (Kvale, 2002, s. 67 – 69). Det er tydelige retningslinjer for ivaretagelse av etikk og fortrolighet. Intervjuene i dette forskningsstudiet navngir intervjuobjektene og personlige aspekter gjennom enkeltindivids perspektiver, dermed er det et tydelig ansvar på utviklende av forskningsstudiet med å ivareta forskningsdeltagende i forskningsstudiet. Denne forskningen og denne studien vil på ingen måte bidra til at forskningsdeltagende blir satt i et ufordelaktig lys av noen grad. I forkant av intervjuene har det blitt gitt tillatelse til å ta taleopptak av intervjuet, transkribere og kunne referere til intervjuet, inklusivt navn, i løpende tekst. Gjennom Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør har man som forsker fylt ut et meldeskjema for personvernopplysninger i forskning. Ved skriftlig informasjon ble de intervjuede i forkant informert konkret hva forskningsstudiet gikk ut på og hva en deltagelse for dem innebar. Dermed er det forskningsetiske kravet om informert samtykke ivaretatt for forskningsstudiet. Intervjuede har også mulighet til å få fullstendig tilgang på intervju og transkribering.

Det kvalitative forskningsintervju er svært hensyntakende ovenfor de intervjuede. Intervjueren må være klar over at den åpne og intime intervjusituasjon kan virke forførende (Kvale, 2002, s. 68 – 69). Intervjusituasjonen preges av en personlig nærhet som setter høye krav til intervjuerens følsomhet med hensyn til hvor langt en kan gå med intervju spørsmålene, dermed vite når man ikke skal gå videre inn på en tematikk som antydes av intervjuede at det ikke er nødvendig å utdype. Intervjusituasjonens personlige nærhet var noe man måtte ta til etterretning før intervjuene, for det er intervjuer av enkeltmennesker som har en personlig nærhet til funksjonsmangfold i dansen – en av de intervjuede har en funksjonsnedsettelse selv, og det har derfor vært overveininger med tanke på hvor åpen intervjuede er i forhold til dette. Dermed løste det seg ved å starte med ikke dirkede intervju spørsmål og mer generelle, for så å eventuelt spisse intervju spørsmålene om situasjonen tillot det. De kvalitative forskningsintervjuene tar for seg transkribering som er meget ressurskrevende, ettersom forskningsintervjuene innhenter mye råmateriale som skal bearbeides. Ens forståelse av valgt metode innehar dermed en forståelse ovenfor metodekritikken som ilegges enhver metode. Kvale trekker frem ti interne innvendinger mot intervju forskning – kvalitative forskningsintervju (Kvale, 2002, s. 212). Innvendinger i intervju forskning som ble synlig i denne forskningen gjelder det Kvale beskriver som *ubevegeligheten* og *verbaliseringen* – disse med tanke på at intervjuede er ubevegelig talende og ikke i øyeblikket handlingsbærende, hvor det verbale aspektet dyrkes og overser til en grad intervjuedes kroppslige kommuniserende språk.

Intervjuguide

Kvales beskrivende metode for en intervjuguide er det forberedende materialet for forskningsstudiets intervjuguide. Intervjuguiden har et omtrentlig oppsett med nøyaktige spørsmålsformuleringer. Hvert enkelt intervju spørsmål kan evalueres etter en tematikk og en dynamisk dimensjon – tematisk med hensyn til dets relevans for forskningstemaet, og dynamisk med hensyn til det mellommenneskelige forhold som oppstår i intervjuet (Kvale, 2002, s. 76 – 77). Et godt intervju spørsmål bidrar tematisk til å produsere kunnskap, og dynamisk med å skape en god intervju interaksjon. Et godt konseptuelt, tematisk forskningsspørsmål er derimot ikke nødvendigvis et godt dynamisk intervju spørsmål. Intervjuene i forskningsstudiet er ikke forutinntatte, derfor var det viktig med en tilpasningsvillighet til å følge samtalen gjennom å strukturere intervju spørsmålene på en annen måte når nye aspekter ved intervju spørsmålet kom

frem. Intervjuguiden inneholder intervju spørsmål som kan være overveldende når det gjelder å svare kort og konkret som dermed ble tilpasset underveis i intervjusamtalen. Som intervjuer har det vært en bestemt agenda med tanke på hvem som ble kontaktet med forespørsel om å bli intervjuet – problemstillingen søker etter svar fra enkeltindivider som har en erfaringsrikdom over lengere tid innen feltet, spesifikke erfaringer innen dansefeltet og mangfoldsperspektivet.

I det kvalitative forskningsintervju gjør betydningen av å lytte seg gjeldende. Det er i forhold til de fenomenologiske og hermeneutiske tilnærmingene til intervjuet (Kvale, 2002, s. 81). De kvalitative forskningsintervjuene i dette forskningsstudiet bruker disse tilnærmingene. Det fenomenologiske aspektet fungerer som idealet om å kunne lytte på en fordomsfri måte og lar de intervjuede beskrive ut fra egen erfaring uten forutinntatthet. Den hermeneutiske tilnærmingen er den tolkende lyttingen av de mangfoldige betydningene i intervjuedes beskrivende erfaringer.

Transkribering

I de kvalitative forskningsintervjuene transkriberes fra det muntlige til den skriftlige form, blir det en strukturering av materiale hvor dette brukes videre til analysering. Intervjuene er transkribert etter den naturlige muntlige talemåten. Transkriberingsmetoden som foretas er en verbatim transkripsjon som er eksakt ord – for – ord med alle muntlige uttalelser. Innhentet materiale fra intervjuene og sitater fra transkriberingen som brukes i intervjuanalysen, foretar en intelligent verbatim metode. Denne metoden er en tilnærming til transkripsjonen der det filtreres bort det som er mindre relevant.

I dette kapitlet vil de teoretiske perspektivene for bacheloroppgaven presenteres og undersøkes. I kvalitativ forskningsmetode gjør det seg gjeldene i å intervju, derimot vil konteksten absolutt bli mer relevant når man knytter de opp mot det teoretiske perspektivet. Dermed vil teori og empiri fungere som utfyllende parter for hverandre, hvor de knyttes i et krysningspunkt.

Det helhetlige grunnlaget for undersøkelsen anvender pentagons fem hjørner (Reinecker & Jørgensen, 2013, s. 26).

De intervjuede som henvises til i refererte sitater som følger intervjuanalysen;

Tone Pernille Østern.

Professor i kunstfagdidaktikk med vekt på dans.

Studieprogramleder for master i fagdidaktikk.

Leder av forum for likeverd, inkludering og mangfold.

Oppstarts driver av DansiT og Danselaboratoriet.

(NTNU, 2023).

Ingeborg Dugstad Sanders.

Kuraterende produsent og produksjonsansvarlig.

Kunstnerisk leder Danselaboratoriet.

Residens, co – produksjon, egenproduksjon.

(DansiT, 2023).

Elen Øyen.

Produsent og dansekunstner Danselaboratoriet.

(DansiT, 2023).

I Norge er det i underkant av 20% av befolkningen som har en funksjonsnedsettelse. I år 2020 var den estimerte andelen på 18% noe som tilsvarer ca. 636 000 mennesker. Dette er estimering av et antall som baserer seg på SSBs Arbeidskraftundersøkelse (AKU) som utføres en gang i året (Bufdir, 2023). Dette er en stor andel minoritet som risikerer å bli diskriminert, både i og utenfor dansekunstheltet. Derfor er det så enestående viktig at DansiT og Danselaboratoriet

utvikler dans på den måten de gjør – det arbeidet de gjør for å etablere skapende kunst mellom funksjonsfriske og funksjonsnedsatte mennesker. Det er de perspektivene som fremmes ved å skrive og utvikle denne bacheloroppgaven og kvalitative forskningsstudiet. Dette omfatter en minoritet som i stor grad, ikke alltid, ekskluderes av majoriteten i samfunnet og i dansekunstheltet. Mangfold har et så stort potensial for å gi til lukkede og etablerte samfunnsfelt og derfor er det viktig å se på hva samfunnet og dansekunsten mister av verdi ved å ikke utnytte de fordelene.

Jeg tenker at dansekunsten går glipp av utrolig mye når man holder fast ved at kunsten skal være å representere de estetikkene vi allerede har sett ... dansekunsten er en viktig del av den offentlige debatten og det offentlige yringsrommet der vi som samfunn debatterer og forbedrer samfunnet vårt ... da er det et tap for den offentlige debatten og yringsrommet i vårt samfunn at kunstnere med funksjonsmangfold ikke får komme inn, og utrykke seg som de andre.

(Østern, 2023).

Østern her trekker frem et veldig viktig poeng. Norge bør ha og skal ifølge deklarasjoner, ha et åpent kunstfelt for alle, uansett hvem. Det står konkret i FNs deklarasjoner som det er skrevet under på og noe man skal forholde seg til – dette gjelder de menneskelige rettighetene og rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse som spesifikt sier at en skal kunne delta fritt i samfunnets helhet (FN, 2022). Dette er som et løfte som blir brutt, for disse deklarasjonene blir gjennom dette forskningsstudie av feltet åpenbart ikke praktisert i hele dansefeltet.

Inkluderingen av funksjonsmangfold er et aktivt valg og et bevisst valg, som man må velge å ta som enkeltindivider og som samfunn. Det er så normalisert enkelt å fremstille en mangfoldig dansekultur, men ofte praktiseres det ikke, iallfall ikke i så stor grad som det bør gjøres. Det ser riktig og attraktivt ut fra et utenforstående perspektiv at man beskriver en praktisering av en mangfoldig dansekultur, men mennesker vet ofte ikke mer enn det de blir fremstilt for. Tone Pernille Østern har skrevet i samskap med blant annet Elen Øyen og andre (Terje Olsen, Lise Lien og Lene Christin Holum) rapporten: *Tilgjengelige kunstnerskap?*

I rapporten skriver vi at ekskluderingen i kunst er så normalisert at man ikke engang legger merke til det ... i dans og andre kunstformer har hverken andre kunstnere, mennesker innen dansefeltet i utdanning eller publikum en forventning med å se

kunstnere med funksjonsnedsettelse ... det er så normalisert at man ikke legger merke til at man ekskluderer.

(Østern, 2023).

Dette viser til hvordan altfor mange innen feltet, men også som utenforstående ellers i samfunnet ikke har tilegnet seg den bevisstheten om funksjonsmangfold og dette skaper den normative normaliseringen. Det er det perspektivet som de uforventede ikke har tatt tak i, de har ikke fattet omfanget og har ikke aktivt tatt valget om å endre eget perspektiv. Østern forteller om et slikt perspektiv fra en publikummer som traff henne veldig sterkt. Det var under forestillingen: *på føtter, på hjul*, hvor det opptrådte en mannlig danser i rullestol sammen med funksjonsfriske dansere. Østern beskriver personens perspektiv:

En publikummer som jeg snakket med etter endt forestilling sa at de første femten minuttene klarte han ikke å se noe annet enn danseren i rullestol, fordi han var så sjokkert og å se en danser i rullestol for det brøt med alt han visste om dans ... så de første femten minuttene ante han ingenting om hva dansen og koreografien omfattet.

(Østern, 2023)

Dette er den normative normaliseringen av at dansere med en funksjonsnedsettelse oppleves som noe fremmed innen dansen og det blir så iøynefallende sjokkerende for de uforventede – utenforstående. Derfor er konversasjonen om en endring i dansekunstheltet aktuelt.

Dansekulturer kan absolutt beskrives som en fullstendig etablert kultur som innehar en veldig tydelig etablert normativ form, med normative perspektiver og holdninger. Dermed kan det anses som en utfordring å inkludere et større funksjonsmangfold i det allerede etablerte feltet.

Den mest krevende barrieren er kvalitetsforståelse ... det å kritisk jobbe med å utvide og sprengte hull på ideer om hva som er kvalitet i dans. Mennesker med funksjonsvariasjoner kommer ikke innenfor fordi de oppfyller ikke kravet. Det blir et system hvor estetiske kvalitetsforståelse slår ut som portvaktfunksjoner i alle ledd.

(Østern, 2023).

Østern beskriver kvalitetsforståelse som slår ut som portvaktfunksjoner. Dette tolkes her som at kvalitetsforståelsene innebærer å ha en bevissthet om hva som er viktig for å oppnå endring

i perspektiver. I artikkelen *Samtidsdans i møte med erfaringsrike kropper*, som utforskes senere i tekstens omløp, skriver Østern om det å inkludere ulikroppede inn i dansekunst i en scenisk sammenheng, kan virke som en kraftfull og kritisk motstemme mot dominerende, marginaliserende, samfunnsmessige diskurser (Østern, 2015, s. 6). Dermed kan dette bety at man må gå inn i seg selv og jobbe med seg selv – jobbe kritisk med forståelsen av egne ideer om hva dans er.

Dansens bevegelser med kroppen i sentrum

Tone Pernille Østern har skrevet et kapittel i boken *Improvisasjon – kunsten å sette seg selv på spill*. Dette er et kapittel som fremmer dansens uutholdelige letthet og improvisasjonsaspektet innen dansefeltet. Østern skriver om hvordan dansens bevegelser bærer et stort preg av tyngde og dansens tyngde i en tredobbel betydning (Østern, 2006, s. 189–191). Når Østern skriver om dansens tyngde i en tredobbel betydning, mener hun at dans kan ha tre forskjellige betydninger eller dimensjoner. For det første kan dans ha en fysisk tyngde, som refererer til kroppens bevegelser og tyngdekraften som påvirker. Østern mener at dans kan hjelpe oss å bli mer bevisst på kroppen vår og å uttrykke oss gjennom fysisk bevegelse. For det andre kan dans ha en emosjonell tyngde, som refererer til dansens evne til å uttrykke følelser og en stemning. Østern argumenterer for at dans kan hjelpe oss å bearbeide traumer og vanskelige opplevelser, og at det kan være en måte å uttrykke og kommunisere følelser på. For det tredje kan dans ha en symbolsk tyngde, som refererer til dansens evne til å uttrykke ideer og budskap gjennom bevegelse og koreografi. Dansen som en kunstform har dermed en egen måte å kommunisere på med andre som er en ikke – verbal måte. Dansen tolkes som en måte å oppleve en form for frihet på, og hvordan det kan hjelpe oss å føle oss mer tilknyttet til vår egen kroppslige form og omverdenen rundt oss.

I kapittelet diskuterer Østern hvordan improvisasjonen har satt pekefingeren på dansen som noe annet en formen som forvaltes innen et eksisterende paradigme (Østern, 2006 s. 199). Hvordan dansen kan være en måte å utfordre normer og konvensjoner på, og hvordan improvisasjonen skaper et mer mangfoldig uttrykk i dansen.

Det er normer, konvensjoner, holdninger og perspektiver som får definisjonsmakt, og det er disse aspektene som definerer dansefeltet og hvem som defineres som danser.

Dansefeltet karakteriseres av et sterkt normert, formelt felt som blir veldig normert gjennom utdanning – altså er danseutdanningsfeltet spesielt normerende for hvem som er danser og ikke. Utdanningsfeltet forvalter ideer om hvordan en danser skal se ut kroppslig og hvordan de skal kunne bevege seg ... portvaktfunksjoner. Det blir lukket og eksklusivt ... dette kan bli ganske skadelig for enkeltindividet med kroppsbilde ideer som ikke passer alle kropper.

(Østern, 2023).

Det etablerte feltet innehar portvaktfunksjoner som Østern forklarer det. Det er de som bestemmer hvem som kan defineres som danser, de forvalter de samme normene og perspektivene som finnes i dansen og de bestemmer hva kvalitet i dans er og skal være. Derfor er det distinkte normer og perspektiver innen dansen, fordi man tror at det er normativt rett. Dansefeltet defineres av kroppen hvor Øyen som selv ikke har en normativ funksjonsfrisk kropp, har et klart perspektiv på hvilke kropper dette er:

Dansefeltet nå er definert av spreke kropper, spreke funksjonsnormative kropper, muskler, perfekt teknikk, ofte hvite kropper enda ... lite mangfold. Det er normen nå, så der er det mye å jobbe med.

(Øyen, 2023).

Øyen beskriver her hvordan dansen og dansekunstfeltet er så utrolig smalt og så enormt kroppslig estetisk preget. Kroppen blir en aktuell definerende makt på hvem danseren er, det er ikke lenger mennesket og personligheten bak fasaden som har en faktisk lidenskap for dansens uttrykksform.

Ostranenie, underliggjøring (desautomatisering) (Østern, 2006, 212) – er et ord Østern bruker fra Sklóvskij for å kunne beskrive hvilken plass og betydning hun mener improvisasjonen har og har hatt på dansefeltet. Østern beskriver:

“Improvisasjonens store tyngde, betydning, for dansen og de som danser ligger i at den underliggjør og desautomatiserer” – (Østern, 2006, s. 212).

Essensen med kapitlet er å utforske hvordan dansen kan være en måte å uttrykke seg på, og hvordan den kan påvirke oss som individer og som samfunn. Østern diskuterer blant annet hvordan dansen kan bidra til å endre vår oppfatning av kroppen, og hvordan den kan brukes til å utforske og uttrykke ulike identiteter og perspektiver. Hun argumenterer også for at dansen

kan være en måte å skape fellesskap og samhold på, og å utfordre eksisterende maktstrukturer og hierarkier. Dansen vil dermed være en handlende faktor for å bryte ned eksisterende maktstrukturer og hierarkier på (Østern, 2006, s. 198 – 199). Dansen kan brukes til å utforske og uttrykke ulike identiteter og perspektiver som kanskje ikke alltid blir representert i samfunnet ellers. Dette kan bidra til å skape større bevissthet og forståelse for ulike kulturer og livserfaringer, og å utfordre eksisterende stereotyper og fordomsfulle holdninger. Samtidig kan dansen også være en måte å skape fellesskap og samhold på, og å bryte ned barrierer mellom ulike grupper i samfunnet. Det er nettopp dette som vil være spesielt viktig i dagens samfunn, hvor det er tydelig at det forekommer en del polarisering og konfliktforståelse mellom ulike samfunnsgrupper. Dansen kan virke som en bidragsytende faktor for å endre egen og andres oppfatning av kroppen – dette vil være spesielt viktig for mennesker som har opplevd og opplever kroppsrelatert diskriminering og kanskje har en annen kroppstype enn hva som oftest blir representert gjennom media og samfunnet ellers.

Østern trekker frem at dansens distinkte normer startet å gjøre seg gjeldende under antikken, hvor danseren ble definert mer som “den andre”. Dette var tiden hvor dansen og hvem som kunne tillates å defineres som dansere ble endret. Dans og improvisasjon var en evne enhver kropp kunne bruke og beundre, men antikkens tid endret perspektivet til streng disiplin som man kan knytte til den klassiske balletten som ivaretar den strenge disiplinen og danseteknikken. Dansen ble profesjonalisert og danserens kropp forandret seg i løpet av århundrene som fulgte. Den klassiske balletten utviklet seg i en retning om krevende teknisk dans, som i sin ideelle form av anatomiske grunner ikke skaper en tilgjengelighet for mangfoldet av kropper. Østern skriver at kroppene av både kvinner og menn ble tynnere, apollinsk gutteaktige med lange lemmer og rene symmetriske trekk (Østern, 2006, s. 193). Østern trekker frem hvordan Platon og Aristoteles (slike type menn) hadde teorier om de perfekte proporsjonene, som er i bakgrunn av denne utviklingen. Konsekvensene fra antikken er det man ser i det normative samfunnet vi lever i. De normene og perspektivene har preget utviklingen, og de har blitt normalisert slik at det er nå mangler for forståelse for endring.

Funksjonsmangfold i dansen har tendenser til å bli satt i bås. Tidligere nevnt er det ikke normalisert å se f.eks. dansere i rullestol på en scene. Hvorfor beskrives det som danser i rullestol, eller dans med rullestol, hvorfor kan det ikke bare beskrives som dans punktum?

Vi er ikke der at dansere med funksjonsnedsettelse er inkludert over alt ... DansiT og Danselaboratoriet arbeider med å gi en arena og sette inn kontekst for å si at det her er en naturlig del av dansefeltet i mange andre land, men ikke i Norge enda. Uavhengig av hvilken del mennesker med en funksjonsnedsettelse blir satt i, så tror jeg at man fort blir en som gjør noe på tross av ... jeg vil ikke være en på tross av eller det man kan kalle en inspirasjonsporno.

(Sanders, 2023).

Inspirasjonsporno og på tross av begreper er veldig gjeldende når man skal se på funksjonsvariasjoner i dansen. Det er sannsynligvis mange som tenker at en danser i rullestol danser for å fortelle at dette gjør man på tross av, eller at man gjør det for å inspirere ... det er nok selvfølgelig også derfor, derimot vil det være et aktivt valg om å fjerne tilleggsmerkørene til “en danser”. En med funksjonsnedsettelse skal kunne danse og skape uten å måtte ha en distinkt handlingsbakgrunn.

Jeg ønsker å fjerne rullestoldans begrepet ... gå bort fra den tanken om at alle som har funksjonsnedsettelse har alt til felles så derfor må de være sammen. Hente ut kunnskap fra oss som har annerledes kropper.

(Øyen, 2023).

Endring i perspektiver og kunne skape dans i samhold med funksjonsfriske og funksjonsnedsatte. Det virker som om det handler om å være villige til å vise det hensynet til hverandre og som Øyen sier, det er så mye underliggende kunnskap å hente fra hverandre.

Som i samfunnet i dag og gjennom historien er det mange som “glemmes” gjennom at “den andre” blir sett på som en svakhet. Østern trekker frem et historisk eksempel på dette i sitt kapittel. Den mytiske guden Hephaestus – den historiske guden som viser en alternativ vei inn i dansen for dansere med ulike funksjonsnedsettelse (Østern, 2006, s. 194). Hephaestus ble født svak og kastet bort for å ikke vises som noe verdig. Han vokste derimot opp til å bli den virile og muskuløse guden for smiekunsten. Han kunne ikke gå på sine ben, derimot med sin genuine oppfinnsomhet smidde han seg beinstøtter av gull, og ved hjelp av disse fant han sin måte å bevege seg på. Hephaestus var på sin tid ikke bare smiekunstner, men også en anerkjent danser.

“De funksjonshemmede har lenge vært avsondret (dis-lokalisert) fra både dansen og samfunnet og det er fortsatt ikke selvsagt at funksjonshemmede blir gitt en plass i dans” – (Østern, 2006, s. 194).

I sitatet hentet fra kapittelet beskriver Østern at det ikke er selvsagt at funksjonsnedsatte har en plass i dansen – her bør det bemerkes at kapittelet i boken *Improvisasjon – kunsten å sette seg selv på spill* ble publisert året 2006. Dette er sytten år siden og gjennom dette forskningsstudiet viser det seg at det er fortsatt ikke en selvfølge å se mennesker med ulike funksjonsvariasjoner innen danseinstitusjoner. Roten til hvorfor det forekommer en ekskludering av funksjonsmangfold er ofte en frykt for endring.

I et helhetlig perspektiv kan alt forklares gjennom et dualistisk menneskesyn hvor dette er en filosofisk idé om at verden er delt inn i to fundamentalt forskjellige deler (SNL, Karlsen, 2019). I forhold til dans og mangfold kan et dualistisk menneskesyn tolkes som en idé som ser på dans som en måte å utforske og uttrykke mangfoldet i samfunnet. På den ene siden kan dans representere enhet og harmoni, der dansere beveger seg i samme takt og skaper en følelse av fellesskap. På den andre siden kan dans også være en måte å uttrykke individualitet, der hvor hver danser har sin egen stil og uttrykk. En dualistisk tilnærming til dans kan se på disse to sidene av dans som like viktige og likestilte. Dans kan være både et uttrykk for fellesskap og enhet, og samtidig en måte å utforske og uttrykke mangfoldet i samfunnet. På denne måten kan dans være en måte å forene mennesker fra forskjellige bakgrunner og kulturer, samtidig som det gir mulighet for at hver enkelt danser kan uttrykke sin egen individualitet og unike stil. Ved å se på dans som et dualistisk fenomen, kan man legge vekt på både enhet og mangfold, og dermed skape en dypere forståelse av hva dans kan bety for oss som mennesker.

Kropper med erfaringsrikdom

I artikkelen *Samtidsdans i møte med erfaringsrike kropper* tar Tone Pernille Østern for seg utfordringene ved å skape samtidsdans med eldre dansere. Østern argumenterer for at eldre dansere har unike erfaringer og kroppsbevissthet som kan berike dansekunsten, men at disse erfaringene også kan skape utfordringer for koreografen (Østern, 2015). Artikkelen undersøker hvordan koreografer kan tilpasse seg og utnytte de erfaringsrike kroppene til eldre dansere, og hvordan eldre dansere kan bidra til å utvikle og utfordre samtidsdansen. Østern diskuterer også hvordan aldersdiskriminering og stereotyper kan påvirke eldre danseres muligheter i dansefeltet, og hvordan dette kan motarbeides. Artikkelen gir et verdifullt bidrag til

samtidsdansfeltet ved å utforske og anerkjenne de unike perspektivene og erfaringene som eldre dansere kan tilføre dansekunsten.

Artikkelen er viktig for den blir et viktig bidrag til samtidsdansfeltet ved å utforske hvordan eldre dansere kan bidra til å utvikle og utfordre samtidsdansen. Artikkelen viser at eldre dansere har unike erfaringer og kroppsbevissthet som kan berike dansekunsten, og at koreografer kan tilpasse seg og utnytte de erfaringsrike kroppene til eldre dansere. Artikkelen diskuterer hvordan aldersdiskriminering og stereotyper kan påvirke eldre danseres muligheter i dansefeltet, og hvordan dette kan motarbeides. Dette er et viktig tema som trenger mer oppmerksomhet og bevissthet i dansefeltet og samfunnet generelt. Artikkelen er en absolutt anerkjennelse til eldre dansere og deres verdifulle bidrag til dansekunsten, og oppfordrer til en mer inkluderende og mangfoldig dansepraksis.

De stereotypiske bildene i konstant omløp

Ine Therese Berg har skrevet et kapittel i boken *Bevegelser – norsk dansekunst i 20 år om kropp og kjønn*. Berg skriver at det er et fravær av et danseteoretisk miljø og at dansefeltet har en manglede offentlig synlighet:

“Fraværet av danseteoretisk miljø og dansefeltets manglede synlighet i offentligheten gjøre at det har skortet på en estetisk og kritisk diskurs om gestaltningen av kjønn i den norske dansekunsten” – (Berg, 2016, s. 40).

Det omfatter hvilket bilde som males og hvordan det er de stereotypiske bildene som igjen og igjen vises, i motsetning til å endre perspektiver ved å vise kompleksiteten knyttet til kjønn i dansen. Det stereotypiske reduserer dansens helhetlige uttrykk i sin fulle form. Berg skriver om hvordan dette åpner opp for en kritisk diskusjon fordi man kan velge å undersøke og praktisere dansens virkemidler og konvensjoner. Berg skriver at ved at danseren får en sterkere identitet som enkeltindivid åpnes det opp for et større mangfold av bevegelsesuttrykk (Berg, 2016, s. 41 – 42). Bevegelsesuttrykk i en mangfoldig dansekultur omfatter ulikkroppede mennesker som kan skape uttrykkene gjennom dans som omfatter mer enn bare ens kropp.

Dag Johan Haugerud har skrevet kapittelet *Hva tenker vi på når vi snakker om dansefeltet? I boken Bevegelser – norsk dansekunst i 20 år*. Haugerud forklarer at det frie scenekunstheltet har hatt en stor utvikling, men hvordan det er innenfor dansekunsten at utviklingen er størst og mest markant. En stor kunstnerisk frihet innen dansefeltet har ført til at rammene for hva dans kan være, er ekspandert, slik at i dag kan en definere hvilken som helst kunstnerisk praksis som dans eller koreografi forklarer Haugerud (Haugerud, 2016, s. 360). I kapittelet trekker Haugerud frem et eksempel på å uttrykke seg gjennom dans: i forestillingen Orfeo av Verdensteateret fra 1995 spilte Ingun Bjørnsgaard en koreograf som når hun skulle si hva hun mente, endte hun opp med å danse ut det hun skulle si med ord. Dette fungerer som en illustrasjon av de fordommene og forutinntatte holdningene som finnes om dansekunstnere og dansekunst. Dag Johan Haugerud har foretatt seg spørsmålet: Hva tenker vi på når vi snakker om dansefeltet?

I samtalen om dansefeltet blir det aktuelt å se på hvordan dansefeltet kan bruke dansen som et verktøy for å fremme inkludering og forståelse. Dansefeltet har en enorm mulighet til å skape et felles rom for funksjonsfriske og funksjonsnedsatte. Det handler om å kunne skape sammen, innenfor de samme fire veggene.

De som er innenfor dansefeltet, er først og fremst dansere uten en funksjonsnedsettelse ... de sitter i maktposisjoner til å agere, de må åpne opp fordi de som ikke er innenfor blir stående utenfor å rope ... ansvaret ligger på de som er i majoritet og ikke på de som blir diskriminert. Det handler om å øke forståelsen og pushe mot en økt bevissthet. (Østern, 2023).

Dette beskriver et perspektiv på hvordan de diskriminerte som blir stående utenfor føler det. Hvordan det handler om at man må kunne komme innenfor for å bli hørt. Hvordan skal mennesker kunne forstå hverandre på tvers av funksjonsevner når mennesker i majoriteten og minoriteten ikke møtes innenfor samme rom?

I kapittelet ønsker Dag Johan Haugerud å utforske den komplekse og mangfoldige naturen til dansefeltet. Haugerud argumenterer for at dansefeltet er sammensatt av mange forskjellige praksiser, estetiker og tradisjoner, og at det ikke finnes en enkelt definisjon eller forståelse av

hva dansefeltet faktisk er. Derfor var det interessant for de kvalitative forskningsintervjuene å søke perspektiver og begrepsforklaringer på akkurat dette: hvordan vil du beskrive dansefeltet?

Dansefeltet er ikke en sånn singular ting i det hele tatt, det er et veldig pluralistisk, levende felt. For meg er det selvdefinert hvem som hører til dansefeltet. Dansefeltet består av praksiser hvor det også er teoretisk, filosofisk og nå mer politisk.

(Østern, 2023).

Dans har i Norsk kultur vært litt fremmedgjort for mange. Jeg tror mange i Norge ikke har et forhold til dans og føler seg litt fremmedgjort ovenfor dansen og assosierer det med noe flytende flinkt.

(Sanders, 2023).

Jeg opplever dansefeltet som noe innenfor dansekunsten på en måte. Det er et rom for å kunne uttrykke seg selv personlig, sitt personlige uttrykk.

(Øyen, 2023).

Enkeltindividenes begrepsforklaring på dansefeltet viser at det er et stort felt som kanskje har vært så fremmedgjort for mange, og derfor er vanskelig å forklare og forstå i sin helhet. Hvis dansefeltet skal endres og åpnes, hva må aktivt bli tatt tak i? Hvordan skaper man et rom som er fullstendig kapabel til å inkludere?

Det er kompetanseheving og bevisstgjøring. Det er en stor ukultur i dansefeltet på hvordan man prater om kropp og ser på kropp.

(Sanders, 2023).

Kompetanseheving og bevisstgjøring er absolutt viktige begreper. Mange som har drevet med dans kan antageligvis kjenne seg igjen i å få egen kropp beskrevet av en annen i maktposisjon. Dette må det bli slutt på. Dette fremmer #meetoog begrepet som Sanders trekker frem:

#meetoog har vært ekstremt viktig for dansefeltet, for det er den type oppførsel som ikke trenger å handle om seksuell diskriminering, men akkurat det med hva det er greit å si til en person du har maktposisjon over.

(Sanders, 2023).

Dansefeltet og dansekunsten virker som å ha et stort utviklingspotensial. Utviklingen er viktig for ikke bare dansefeltet, med samfunnet vi lever i. Det er derfor interessant å høre enkeltindivider som er så dypt inne i feltet og har enormt med erfaring, hva de tenker om dansens fremtid med tanke på inkludering av mennesker med funksjonsnedsettelse i dansekulturen?

Jeg håper vi kommer til et tipping point hvor det er tilstrekkelig mange som begynner å etterspørre og begynner å synes det er kjedelig å ikke se funksjonsmangfold i dansekunsten ... at man begynner å kjenne på at det er noe som burde være her som ikke er her.

(Østern, 2023).

Jeg håper at ingen barn blir fortalt at der her er ikke noen ting for deg ... Det må også inn en kompetanse, gode ressurser og gode koblinger for det som trengs av tilrettelegging og infrastruktur er en ekstremt viktig del av det. Kultur kan ikke skje i hus som ikke er tilgjengelig for funksjonsmangfold, men det skjer hele tiden, dessverre. Det handler om kompetanse innen pedagogutdanningen og vi må kreve at den kompetansen skal inn i dansepedagogutdanningen i større grad enn det er nå. Selvfølgelig også enda større representasjon på scenen ... mitt drømmescenario er at nasjonalballetten ser litt annerledes ut ... dette er viktig for at man skal kunne forvalte ulike tradisjoner og ulike uttrykk.

Det er ekstremt viktig at denne kroppsdiskrimineringen ikke skal fortsette i dansekulturen på den måten som den har gjort.

(Sanders, 2023).

Det Sanders forklarer her omfatter den påvirkningskraften mange har og kanskje forvalter på en negativt utviklende måte. Det handler om hvordan man snakker til et annet menneske, hvordan ord har en så mye sterkere betydning enn hva man kanskje tror. At noen forteller deg at du har en kropp som ikke passer inn er noe som overhodet ikke hører hjemme innen dansefeltet, eller samfunnet generelt. Derimot kommer det frem i intervjuene at en praktisering av kroppsdiskriminering er en av de største normative holdningene.

“Den andre” er et begrep som kan ulike betydninger for ulike mennesker, men ofte refererer det til noen som er annerledes enn en selv. Dette kan være basert på mange forskjellige faktorer, for eksempel kultur, religion, etnisitet, kjønn eller seksuell orientering. Uansett hva som gjør “den andre” annerledes, kan det være en utfordring å forstå og akseptere forskjellene som eksisterer mellom oss.

En av de største utfordringene med å akseptere “den andre” er at det kan være vanskelig å forstå deres opplevelser og perspektiver. Vi er alle påvirket av våre egne livserfaringer og bakgrunn, og det kan være vanskelig å se verden fra noen andres synsvinkel. Dette kan føre til misforståelser og konflikter. En måte å håndtere dette på er å være åpen for å lære om andres opplevelser og perspektiver. Ved å lære mer om andres perspektiver, kan vi utvide vår egen forståelse av verden og bli mer tolerante og aksepterende av forskjellige livserfaringer.

En annen utfordring med å akseptere “den andre” er at det kan være vanskelig å se forbi stereotypier og fordommer. Vi blir ofte eksponert for stereotypier gjennom media eller samfunnet ellers, og det kan være vanskelig å se forbi disse når vi møter noen som er annerledes enn oss selv. Dette kan føre til at vi dømmer noen basert på deres utseende eller bakgrunn, i stedet for å se dem. Med tanke på dans og mangfold kan “den andre” defineres som en person eller gruppe som er forskjellig fra danseren. Dette kan inkludere forskjellige kulturer, bakgrunner, etnisiteter eller livserfaringer. I dans kan “den andre” representere en mulighet til å utforske og uttrykke mangfoldet i verden, og samtidig kan det også være en utfordring å danse foran en annen person eller gruppe som kan ha forskjellige forventninger eller tolkninger av dansen.

Å forstå og anerkjenne “den andre” er en viktig del av å bygge broer mellom ulike kulturer og samfunn. Det kan hjelpe oss med å utvide våre perspektiver og forståelse av verden, og å skape et mer inkluderende og mangfoldig samfunn.

Det koreografiske senteret DansiT arrangerer blant annet Multiplié dansefestival i samarbeid med Rosendal Teater (DansiT, 2023). Multiplié dansefestival presenterer dans og koreografi som endrer menneskers forståelse for hva dans kan være og for hvem dansen er for.

“Festivalen har kraften til de mange, som alle eksisterer sammen” – (DansiT, 2023).

Dansefestivaler som Multiplié er en viktig faktor for kultursamfunnet, det setter mangfoldsperspektivet i dans med dansere med ulike kropper på dagsordenen.

De kvalitative forskningsintervjuene maler et perspektiv på hvordan DansiT og Danselaboratoriet danser på en helt annen måte enn hvilke normer og perspektiver som er ilagt dansen.

Danselaboratoriet var først en utprøvingsarena for dansere med og uten funksjonsnedsettelse.
(Østern, 2023).

Danselaboratoriet har vært veldig viktig for meg ... jobbe med et mangfold av mennesker og kropper som bare rommer helt andre historier enn om man hadde jobbet med en gjeng hvor alle hadde ca. likt utgangspunkt som meg ... hvite, middelklassekvinner. Dansen trenger ikke handle om en sånn overmenneskelig prestasjon eller en overmenneskelig kropp – dette er vi opptatt av i Danselaboratoriet. Alle har forskjellige forutsetninger, men alle er med ... være et mangfold sammen.
(Sanders, 2023).

I mitt dansefelt og den dansen jeg holder på med har jeg opplevd et stort rom innen DansiT og Danselaboratoriet. Jeg føler det var en aksept og respekt helt fra begynnelsen av. Jeg blir ikke sett på som en svak, stakkarslig greie man må være forsiktig med.
(Øyen, 2023).

Dansekunstheltet innehar en enorm etablert form i danseteknikk. Tidligere i tekstens forløp ble det etablert at danseteknikken og den strenge disiplinen ble satt av antikken. I DansiT er det danseteknikk, men det virker som om det er en helt annen teknikk. Det handler om å finne sin egen teknikk og det er en overføringsverdi mellom forskjellige danseteknikker.

Det handler om å gå bort fra den etablerte tanken om hva god teknikk er, gå bort fra den tanken om hva god kvalitet er ... gå bort fra det. Være villig til skape på andre måter og være uredd i møte med folk som er helt annerledes enn seg selv.

(Øyen, 2023).

Det handler ikke om en overmenneskelig prestasjon eller å ha en overmenneskelig kropp ... det er det vi er opptatt av å forvalte i Danselaboratoriet. Alle har enormt forskjellige forutsetninger i dans, men vi er alle med på å skape innholdet og pushe egne grenser ... rett og slett få lov til å være seg selv og være en mangfold av stemmer sammen.

(Sanders, 2023).

Dette viser at de tar inn uten begrensing, uten forutinntatthet og uten en frykt. De tar imot en livserfaring og bruker den som et verktøy til å skape dans. Mangfold innen dansen kan bruke funksjonsvariasjoner som en måte å hente inn og gi kunnskap som et forståelsesgrunnlag for å skape uttrykksfull dans. Innenfor DansiT og Danselaboratoriet brytes normer og perspektiver ved at det ikke er en mulighet å ikke prøve, som Øyen sier:

Det er ikke noe som heter, kan ikke.

(Øyen, 2023).

DansiT og Danselaboratoriet omfatter et fokusskifte som virker som sentralt fremdrivende. Dansen står høyest og her utvikles dansen på nye måter i nye rom, hvor ulikkroppende funksjonsvariasjoner eller ikke, ikke presses inn i eksisterende, etablerte og begrensede estetiske rammer. I DansiT møtes majoriteten og minoriteten (Østern, 2014, s. 102) som Østern beskriver i artikkelen *Ulikhet som impuls for nye oppdagelser i dans – å tøye både muskler og meninger gjennom mangfold i Danselaboratoriet*. Det koreografiske senteret forsøker å destabilisere majoritet mot minoritet perspektivet ved å la de likeverdige skape uttrykk i samskap.

“En slik destabilisering konfronterer alle med sine perspektiver på kropp, dans og den andre” – (Østern, 2014, s.102).

DansiT virker ikke til å stakkarsliggjøre mennesker med ulike funksjonsnedsettelse, derimot er med på å myndiggjøre disse menneskene med funksjonsmarkører og se mennesker for hvem de er. Beskrivende ord for verdigrunnlaget som preger det koreografiske senteret er absolutt funksjonsmangfold, inkludering og samskaping. Funksjonsmangfoldet er det koreografiske senterets arbeid i å minke gapet mellom “oss og dem” begrepet. DansiT er absolutt virkningsytende i å fremme konversasjonen og den absolutte aktuelle samfunnsdebatten som ligger til diskriminering av mennesker i samfunnet og dansekunstheltet. DansiT viser utad et selvsikkert funksjonsmangfold innen dansen som er en viktig påvirkning på samfunnet – det visuelle landskapet blir så mye større og hvordan de praktiserer egenkraftmobilisering.

Det å ha muligheten til å utforme dette forskningsstudiet har skapt en enorm læringskurve og en egenverdi i forhold til å kunne skape noe helt alene. Det har vært med stor ydmykhet og oppriktig interesse jeg har intervjuet de erfaringsrike personene Tone Pernille Østern, Ingeborg Dugstad Sanders og Elen Øyen. Analyseringen av intervjuene i en kombinasjon med det teoretiske perspektivet har skapt unike perspektiver for meg i utdanning som ikke er perspektiver jeg har erkjent tidligere. Jeg har erfart at en tydeliggjøring og rendyrkning av metode er en mye større del av utdanningsfeltet og kunsten av å skrive akademisk.

Formålet med dette forskningsprosjektet har basert seg på den overordnede problemstillingen: *Hvordan utfordrer DansiT eksisterende normer og perspektiver innen dansen for å skape en mer inkluderende og mangfoldig dansekultur?*

DansiT foretar en helt annen tankemåte og ytrer helt andre perspektiver enn mange andre innen dansekunstheltet og samfunnet. De ser ikke utfordringer, men de ser løsninger. DansiT skaper rom for alle, hvor ingen blir stående utenfor å banke på døren. Det er heller ikke en bås for mennesker med funksjonsnedsettelse eller funksjonsmarkører hvor det brukes begreper som skiller “oss fra dem”, det er et rom for samskaping mellom funksjonsfriske og funksjonsnedsatte mennesker. Det er dette som skaper funksjonsmangfoldet.

I de kvalitative forskningsintervjuene har det kommet frem perspektiver som omfatter en aktuell problemstilling som DansiT tar tak i, hvor flere i samfunnet i Norge bør ta fatt om. Det viser seg at andre foregangsland på dette feltet ligger mange år foran i tid og normaliserer funksjonsmangfold i dansefeltet. Derfor handler dette om kompetanseøkning og bevisstgjøring av holdninger og perspektiver, det å ta til seg kunnskap av “den andre” og aktivt søke endring. Dansekunsten og dansefeltet innehar en krevende barriere med kvalitetsforståelse som slås ut som portvaktfunksjoner. Det er barrierene med den normative normaliserte vanen som må aktivt brytes. Arbeidet som DansiT aktivt praktiserer bør være en vei flere institusjoner innen kunsten skal ønske å følge. Det er det aktive valget, definisjonsmakten over perspektiver, maktposisjoner som bør utnytte den makten de sitter på gjennom å tørre å ta de aktive valgene. Det er så tydelig gjennom det teoretiske perspektivet og analysering av de kvalitative forskningsintervjuene at det er majoriteten innenfor rommets fire vegger som forvalter normative holdninger som gjennom definisjonsmakt preger dansen fra begynnelsen av. Vi må møtes på midten, nå et krysningpunkt og finne nye måter å skape på.

Den absolutt viktigste konklusjonen som kan trekkes er at det er de menneskene innenfor feltet som sitter på definisjonsmakten til endring. Det er majoriteten som sitter i maktposisjoner som må ta tak og bevisst gjøre endringen. De som blir diskriminert har ikke et handlingsrom for å gjøre endringen, fordi handlingsrommet ikke er tilgjengelig for dem.

Det å skrive denne bacheloroppgaven om dansefeltet og mangfoldet handler for meg om å kunne være med å løfte samtalen, løfte blikket og endre perspektiver og holdninger som er bundet i fordommer og forutinntatthet. Det er så absolutt viktig at det blir skrevet om dette feltet – derimot er det også en vemodig følelse, for det er ubehagelig å måtte beskrive og stadfeste at det er så ekstreme normative holdninger til dansen, og hvordan vi ikke har kommet så veldig mye lenger. For det burde vært helt normalt med et funksjonsmangfold i dansen, men dessverre er verden full av fordommer og normative negative holdninger. I sin helhet omfatter dette et verdivalg om å ta et større ansvar for å virkelig skape et mangfoldig og inkluderende danse miljø for alle uansett funksjonsmarkører.

Litteraturliste

Bufdir (2023, 10.05). *Bruk av utvalgsundersøkelser for å estimere antall*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/nedsatt_funksjonsevne/Antall/Bruk_av_utvalgsundersokelser_for_a_estimere_antall/.

DansiT (2023, 15.05). *Multiplié 2023 – La oss gjøre det sammen!* DansiT koreografisk senter.

<https://dansit.no/aktiviteter/multiplie-2023/>.

DansiT (2023, 20.03). DansiT koreografisk senter.

<https://dansit.no>.

FN (2023, 11.05). *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*. FN – sambandet.

<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>.

Juul, R., Sommerro, H., & Steinsholt, K. (2006). *Improvisasjon : kunsten å sette seg selv på spill*. Damm.

Karlsen, Gunnar (2023. 25.05). *Dualisme i Store norske leksikon*. SNL.

<http://snl.no/dualisme>

Kvale, S., Anderssen, T., & Rygge, J. (1. utg. 1997). *Det kvalitative forskningsintervju* (5. opplag 2002). Gyldendal akademisk.

NTNU (2023, 10.03). Tone Pernille Østern. Norges teknisk –naturvitenskapelige universitet.

<https://www.ntnu.no/ansatte/tone.pernille.ostern>.

Rienecker, L., Stray Jørgensen, P., Skov, S., & Landaas, W. (2013). *Den gode oppgaven : håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Svendal, S. Øvreås, & Nilsson, E. K. (2016). *Bevegelser : norsk dansekunst i 20 år*. Skald.

Østern, T. (2009). *Meaning-making in the dance laboratory: exploring dance improvisation with differently bodied dancers* (Vol. 23). Theatre Academy.

Østern, T. P., & Øyen, E. (2014). *Ulikhet som impuls for nye oppdagelser i dans: Å tøyne både muskler og meninger gjennom mangfold i Danselaboratoriet*. InFormation (Oslo, Norway), 3(2).

<https://doi.org/10.7577/information.v3i2.1209>.

Østern. (2015). *Samtidsdans i møte med erfaringsrike kropper - inkluderende kunstdidaktiske grep i dans*. InFormation (Oslo, Norway), 4(2).

<https://doi.org/10.7577/if.v4i2.1553>.

Vedlegg

Sikt vedtak.

Meldeskjema for behandling av personopplysninger.

Referansenummer

714752

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Helseopplysninger

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Intervju av enkeltmennesker innen et koreografisk senter hvor bakgrunnsopplysninger innen yrke er relevant og vil forekomme.

Prosjektinformasjon

Prosjektittel

Prosjektbeskrivelse bachelor

Prosjektbeskrivelse

Dette prosjektet undersøker en problemstilling - Hvordan utfordrer DansiT eksisterende normer og perspektiver innen dansen for å skape mer inkluderende og mangfoldig dansekultur? Prosjektet søker å intervju enkeltmennesker innen det koreografiske

senteret DansiT som drifter Danselaboratoriet og Danseteateret. Prosjektet søker å formidle holdninger om endring, omveltning i samfunnet, hvor man kommer fra, hvilke erfaringer man har, hvordan man ser ut, og bruke dette til å fremme en aktualitet. Dansefeltet har mulighet til å sette dagsorden - utfordre egne og andres holdninger til å skape nye perspektiver. Hvem definerer danseren? Prosjektet bruker en kvalitativ forskningsmetode gjennom intervjuer for å hente enkeltmenneskers erfaring, perspektiv og blikk på satt problemstilling. Intervjuene vil tas opp med båndopptaker som brukes under bacheloroppgaven og vil slettes etter endt periode (juni 2023).

Dersom personopplysningene skal behandles til andre formål enn behandlingen for dette prosjektet, beskriv hvilke

Intervjuene vil innhente materiale av enkeltmennesker som brukes gjennom bachelor prosjektet og vil være tilgjengelig i ferdig bachelor, derimot vil alt av innhentet materiale på opptak være slettet etter endt prosjekt.

Begrunn hvorfor det er nødvendig å behandle personopplysningene

Nødvendigheten for behandling av personopplysningene ilegges materiale gjennom intervju basert forskning. De opplysninger som kommer frem er nødvendig for å kunne vise til enkeltmenneskers perspektiver og bruke sitater av dem.

Ekstern finansiering

Ikke utfyllt

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Gjelder innmeldingen for flere studentprosjekter (felles vurdering)?

Nei

Kontaktinformasjon, student

Maja Tømmervold Henriksrud , Majahenrik@hotmail.com, tlf: 94161130

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Det humanistiske fakultet / Institutt for kunst- og medievitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Ine Therese Berg, ine.t.berg@ntnu.no, tlf: 97612033

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1

Beskriv utvalget

Et utvalg av enkeltmennesker innen et kunstnerisk senter - DansiT som drifter Danselaboratoriet og Danseteateret.

Beskriv hvordan rekruttering eller trekking av utvalget skjer

Rekruttering av utvalget inneholder seg enkeltmennesker innen DansiT - hvor enkeltindivider blir personlig kontaktet av meg gjennom e-post.

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Helseopplysninger

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Vedlegg

Intervju bachelor

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Redegjør for valget av behandlingsgrunnlag

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av personopplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

Intervju informasjonsskriv - bachelor.docx

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Nei

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

- Manuelt (papir)
- Muntlig

Beskriv

Det tildeles et informasjonsskriv til de enkeltmenneskene som intervjues.

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Dersom enkeltmennesker som intervjues ønsker å trekke tilbake samtykket vil det være informert om skriftlig gjennom et skriv og vil bli presentert muntlig før intervju - dersom en ønsker å trekke samtykket sitt vil alt av innhentet materiale slettes om den enkelte.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet personopplysninger om seg selv?

De enkeltmennesker som intervjues vil informeres skriftlig gjennom et skriv og muntlig før intervju at de kan få tilgang på intervju og egne personopplysninger om de ønsker dette. Dersom der forekommer en feil eller mangelfull dokumentasjon av personopplysninger blir dette korrigert etter opplysning. Dersom en ønsker å trekke seg og sine personopplysninger vil alt av innhentet materiale slettes om den enkelte.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Ikke utfyllt

Behandling

Hvor behandles personopplysningene?

- Mobile enheter tilhørende behandlingsansvarlig institusjon

Hvem behandler/har tilgang til personopplysningene?

- Prosjektansvarlig
- Student (studentprosjekt)
- Interne medarbeidere

Tilgjengeliggjøres personopplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Endringslogg

Varighet

Prosjektperiode

13.01.2023 - 16.06.2023

Hva skjer med dataene ved prosjektslutt?

Data slettes (sletter rådataene)

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Ja

Begrunn

Bacheloroppgaven vil bruke navn og bakgrunn innen DansiT og eventuelle relevante personopplysninger - dette er fordi bacheloroppgaven søker å vise til direkte perspektiver til spesifikke enkeltpersoner.

Informasjonsskriv.

Vil du delta i forskningsprosjektet

Bacheloroppgave som undersøker mangfold innen dansen

Dette er et spørsmål om du ønsker å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvordan det koreografiske senteret DansiT utfordrer normer og perspektiver innen dansen, for å kunne skape et inkluderende og mangfoldig utrykksted. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva en deltakelse vil innebære for deg.

Formål

En bachelor som undersøker og går mer i dybden på dans og mangfold. Bacheloroppgaven vil undersøke problemstillingen: hvordan utfordrer DansiT eksisterende normer og perspektiver innen dansen for å skape en mer inkluderende og mangfoldig dansekultur?

Prosjektet bruker en kvalitativ metode som skal intervjuer ulike mennesker innen feltet for å kunne vise til enkeltindividers perspektiver på tema.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU er ansvarlig for prosjektet ved førsteamanuensis Ine Therese Berg.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Dette spørsmålet går ut til deg fordi jeg mener du kan ha en unik innsikt og erfaring innen feltet som vil være verdifull for min bacheloroppgave.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det å delta i prosjektet innebærer for deg at du blir intervjuet, fysisk eller over telefon. Intervjuet vil vare maksimum 60 minutter. Intervjuet vil bli tatt opp via en båndopptaker og telefon.

Frivillig deltagelse

Det er helt frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi en grunn. Dersom du ønsker å trekke deg vil alle dine personopplysninger bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt, og i samsvar med personvernregelverket. Veileder ved prosjektet [Ine Therese Berg] vil også ha tilgang til disse opplysningene. Jeg vil bruke ditt navn, bakgrunn og yrke, hvor jeg også vil referere til sitater som er hentet fra intervju gjennom løpende tekst.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes ved innlevering av bacheloroppgave, 22.05.2023. Etter endt prosjekt vil datamateriale fra intervju med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende

- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Førsteamanuensis Ine Therese Berg - ine.t.berg@ntnu.no
- NTNUs personvernombud Thomas Helgesen - thomas.helgesen@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- E-post: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40

Hilsen

Prosjektansvarlig

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i [sett inn aktuell metode, f.eks. intervju]
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes gjennom navn, bakgrunn og yrke

Jeg samtykker at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

[signert av prosjektdeltager, dato]

Intervjuguide.

Kan du fortelle meg litt om din bakgrunn og erfaring innen dans?

- Bakgrunn innen DansiT / Danselaboratoriet
- Hva er dansefeltet for deg?

Hva tenker du er distinkte normer og perspektiver innen dansen i dag?

- Hvem definerer danseren?

Hva betyr mangfold for deg i dansekulturen?

Hva mener du er de største utfordringene når det kommer til å inkludere mangfold mer inn i et etablert dansemiljø?

Hvordan kan dansemiljøet tilpasse seg og inkludere dansere med ulike funksjonsnedsettelse?

- Hvordan viser man hensyn til funksjonsnedsettelsen uten å begrense?
- Hvordan opplever du dansen i forhold til å inkludere med tanke på at du selv sitter i rullestol? [Elen Øyen spesifikk]

Hva kan dansemiljøet gjøre for å fremme kroppspositivitet og inkludering gjennom dansen?

- Spesifikt i forhold til flere ulike funksjonsnedsettelse

Hva mener du er de største fordelene med å inkludere mer mangfold og ulike kulturelle uttrykk i dansemiljøet?

Hvilke utfordringer har du møtt når det gjelder å inkludere mennesker med funksjonsnedsettelse i dansen?

- Hvorfor er det en utfordring?
- Hvordan kan man løse eventuelle utfordringer?

Hvordan kan dansemiljøet bruke dansen som et verktøy for å fremme inkludering og forståelse mellom funksjonsfriske og funksjonsnedsettelse?

Hvordan kan dansemiljøet tilpasse seg og inkludere dansere med ulike erfaringer og nivåer av danseteknikk?

Hva slags erfaringer har du med å jobbe med dansere med funksjonsnedsettelse?

Hva slags fremtid har dansen og inkluderingen av mennesker med funksjonsnedsettelse i dansekulturen?

Intervjuer.

Kan du si noe om din egen bakgrunn innen feltet og dansen?

Tone Pernille Østern.

Min bakgrunn er altså sånn ... ehh ... sånn jeg har danset hele tiden, siden jeg var veldig liten ... typ i den alder som du sa ... sånn eller jeg var kanskje sånn seks da jeg begynte sånn i organisert dansevirksomhet og så danset hele, hele tiden ... liksom det har betydd alt, betydd veldig mye og så begynte jeg selv også å undervise som assistent når jeg var tretten og fra jeg var femten så var jeg selv ansatt i kulturskolen ... i Finland, hvor jeg kommer fra. Men det er jo også en vanlig praksis her ... så da underviste jeg veldig mye ... liksom ja barnedans og dans som ... ehh ... liksom litt sånn sjangerløst kan man si ... sånn som man gjør i kulturskole, for ungdommer på min egen alder, mens jeg selv gikk og trente veldig mye da i den nærliggende byen. Så ... ehh ... når jeg ble nitten år og ferdig med videregående, så hadde jeg også undervist sikkert fire kvelder i uka så hadde langt veldig mye undervisningserfaring allerede da. Også skulle jeg begynne å studere da, jeg visste liksom at jeg ville ... den delen av dansen som interesserte meg mest var det skapende ... jeg har en veldig sånn koreografisk og liksom ... det ble en måte for meg å uttrykke meg eller liksom sette form på ideer og si noen ting det er mer enn den delen som alltid har interessert meg enn akkurat den utøvende selv om jeg elsker å danse selv. Da ble det sånn at jeg startet av lærerutdanning i Finland ... så jeg har grunnskolelærerutdanningen ... den finske ... men hadde da mulighet til å spesialisere meg i dans innenfor det, gjennom at jeg reiste til et nærliggende annet universitet og tok akkurat den spesialiserings biten i dans for den fantes bare på ett sted i Finland. Også fullførte jeg det med da en integrert master ... der jeg også skrev om dans og da skrev jeg om danselek med voksne med autisme, så da kan man se at en sånn ... det begynte allerede der ... den interessen jeg har for at jeg erfarer dans som et sted hvor man nettopp kan uttrykke seg, kan relatere, kan gi uttrykk for ideer, sånn at ... ja og den ... og jeg reiste faktisk til Norge da, jeg var jo bodde i Finland for å gjennomføre masterprosjektet i Oslo ja så det så da begynte vi med koblinger på en måte også. Også etter det så begynte jeg ... studerte jeg videre ... dro til London og studerte på Laban ... da studerte jeg på linjen som heter community dance som jo enda mer liksom åpner opp for det å jobbe

med dans med ... ehm ... de som ... med marginaliserte grupper kan du si og det som var veldig viktig som skjedde mens jeg var der var at Candoco dance company, som du kanskje har hørt om, det her var i midten på 90 – tallet ... de var da up and coming ... så de var akkurat i startfasen med Adam Benjamin og Celeste Dandeker som var de første kunstneriske lederne og de da var de ... det var før de liksom tok av og ble det verdensberømte kompaniet de er nå, så da var de liksom fattige og fikk lov å ha tilhold på Laban, så de hadde et kontor der og de hadde workshops som vi kunne gå på ... så gikk jeg på en sånn workshop og det ble en sånn et sånn vendepunkt ... veldig stort vendepunkt i livet mitt. Jeg hadde jo selvfølgelig jobbet mye med improvisasjon men det var improvisasjonsbasert med ulike kropper, sånn at hele den dagen jobbet jeg sammen med en danser som jeg aldri hadde danset med ... ehm ... sånn ... en sånn danser før og han var ... han var mann og han var rullestolbruker og han var han var svart eller melaninrik så han hadde liksom mange minoritetsposisjoner som ikke jeg hadde vært borte i dansen før med det ... igjen husk at det var på 90 tallet så det var liksom enda mer så ... det og det var fantastisk og jeg er liksom så ... åpnet seg hele dansen og jeg liksom på ... dansen ble veldig politisk for meg sånn skjønner at det er her er det veldig mange som ikke får plass. Også hadde jeg med meg den erfaringen og så fortsetter jeg å studere ved ... i Stockholm og der gjorde jeg da også som liksom mitt koreografiske sluttprosjektet, så jobbet jeg for første gangen med dansere som er rullestolbrukere. Så flyttet jeg til Trondheim etter det og etablerte meg da som dansekunstner og dansepedagog her i 99 ... flytta hit til 1999 og startet inklusive dancekompani i år 2000 sammen med Arnhild Staal Pettersen ... vi startet Danselaboratoriet som en ... ehh ... som en bare sånn utprøvingsarena for danser med og uten funksjonsnedsettelser og fra 2003 så ... jeg synes det var så interessant så jeg kontaktet da kunstuniversitetet i Helsingfors og spurte siden jeg er finsk ... spurte om det kunne blitt et doktorgradsprosjekt, de sa ja og så ble det ... jeg ble tatt opp som doktorand og så ble det mitt doktorgradsprosjekt i 2003. Også er jeg da så et ... et nå er det syv år siden ... så nå har jeg liksom vært tyve år og jobbet med dance disability, dance difrence ... men i ulike roller, der kan ikke ta alle de skrittene men ikke sant doktorgrad, eksamineres, være med på å etablere DansiT ... Ingeborg var med i Danselaboratoriet husker ikke kanskje fra 2009 og overtok som kunstnerisk leder 2012 ... jeg fikk stilling her i 2009 og beholdt Danselaboratoriet til 2012 også ga det bort fordi at det gikk jo ikke ha både og ... men vi har da jo fortsatt å samarbeide, men jeg har da utviklet meg og mer til å liksom en forskerkunstnerrolle sånn at nå er det jo ... så jeg er jo liksom ... jobber med

mye med å og veilede andre for nå er jeg jo blitt senior ja så ... så jeg jobber jo med ja støtte og stimulere andre, veilede, bidra til formidling, publikasjon, jobbet veldig mye med Elen Øyen, vi har utviklet samarbeid etter at ... altså særlig etter at jeg startet her så begynte jeg liksom å invitere henne med inn her for at her er det total mangel på funksjonsmangfold i lærerutdanninga.

Intervjuer.

Hvordan ville du beskrevet dansefeltet fra ditt perspektiv?

Tone Pernille Østern.

Ja det er veldig vanskelig å svare kort på dette, ... hmm ... hva dansefeltet er for meg? jeg vil si at jeg kjenner meg som del av et lokalt og globalt dansefelt som ... ehh ... dansefeltet er jo ikke en sånn singular ting i det hele tatt, det er en veldig pluralistisk, levende felt men likevel så er det et felt som er avgrenset som dansefeltet med at man identifiserer seg som at dans er noe man er interessert av. Jeg har ikke noen har ikke noen ... jeg har veldig bred på en måte ... jeg har ikke noen smale krav av hvem det er selv ... for meg er det selvdefinert hvem som hører til dansefeltet man ... jeg tenker at det som forener det er det du er mest interessert i av kunstfagene for eksempel så er du ... og du deltar på ett eller annet vis i utvikling av dans, du kan ha en utdanning i dans, du kan ikke ha en utdanning i dans, du kan ha være en erfaringsbasert deltaker på dansefeltet, du kan være en veldig erfaren eller du kan være en nykommer men du ... men jeg tenker at vi forenes av at vi ser dans som viktig, som en mulighet som noe som det er viktig å jobbe for, for menneskeheten, for verden, for barn, for unge ... at dans skal få lov å finnes og være en mulighet og det er både dans og det er også viktig at dans er både ... det er praksiser det er en praksis men altså som består av praksiser og det er også noe teoretisk og noe filosofisk, det er nå politisk så dansefeltet er det er det for meg tror jeg.

Intervjuer.

Hva tenker du kan være distinkte normer og perspektiver innen dansen? Hvem definerer danseren?

Tone Pernille Østern.

Det er veldig stor forskjell på det som er innenfor og utenfor kan du si ... det formelle løpet ... det er sånn at jeg vil si at dansefeltet karakteriseres av et sterkt normert, formelt felt som blir veldig normert gjennom utdanning altså danseutdanningsfeltet spesielt normerende for hvem som teller som danser og ikke og det her er veldig tydelig i høyere utdanning det som er en stor forvalter i høyere utdanning i dans, det er en stor forvalter av ideer om hvordan en danser skal se ut kroppslig og hvordan de skal kunne bevege seg ... hvilke estetiker eller teknikker som er innafor og teller som kunst og hvordan man skal oppføre seg som danser, liksom hvordan man skal oppføre seg i koreografiske prosesser for eksempel, hvem man skal adlyde og sånn ... så det er det er veldig sterkt det normerende og det er og ... dermed så blir det bare åpent for noen og det blir det blir ganske ... det blir lukkende og det blir eksklusivt og det kan bli ganske skadelig for enkeltindividet med kroppsbilde ideer som ikke passer de ulike kroppene, det kan også bli skadelig i forhold til hvordan man oppfører seg at man ikke sier ifra når man bør si ifra, som når man som vi for eksempel ser så de de har metoo tingene så det er og det er særlig i høyere utdanning ... så tas det nok videre til kunstscenen altså det etablerte kunstfeltet sånn at de som de som sitter der i det jeg vil kalle portvakter funksjoner da som sitter og bestemmer hvem som skal bli vist for eksempel på en scene eller hvem som skal få ha en co-produksjon, de forvalter ofte de samme ideene, de samme normene sånn at de vurderer da kvalitet så det så det her går veldig mye ut ifra hva er kvalitet og være ikke kvalitet i dansekunst ... det er veldig strengt vil jeg si ... strengt normert. Men jeg vil likevel si at det er noe mildere på kunstfeltet enn det er på utdanningsfeltet ... jeg vil si at det er det de er de sterkeste forvalterne av de her normene, mens man kan se et større mangfold kanskje av dansekunst på kunstscener. Så finnes det utafør alt det her etablerte så finnes det et veldig stort og aktivt felt som til dels har kjempet om å få liksom komme inn og telle som .. bli forstått som kunst ... ehm ... men som har blitt holdt veldig utenfor og der kan det være ganske sterke konfliktlinjer og det gjelder en rekke sjangere som har blitt oppfattet som ikke vestlig og som bare for en ti/tyve år siden så ville man på en måte ... kunstfeltet bli litt sånn åpenbart nesten ledd av det av liksom ... oppfatter det som eksotisk dans ... det har blitt store endringer i men fortsatt så er det en sånn er det helt klart en hierarki ... liksom hvor i danse arven dansen kommer fra og så er det hele det feltet som på en måte man kan ligge litt som i sjiktet mellom mer sosial dans eller liksom tradisjonsdans, det er på en måte det sosiale er en veldig sterk faktor som gjerne har blitt liksom holdt utenfor det som forstås som kunst ... og

det kan gjelde det kan gjelde ja ... hele tradisjonsdans feltet og både norske og ikke norske men også litt sånn sånne blandingsformer som ... eller som hiphop for eksempel som har kjempet veldig for å bli akseptert som kunst, parkour som er sånn blandingsform så også selvfølgelig da det liksom kroppslige normer som gjør at da mennesker med altså med ... at det er et det er en mangel på funksjonsmangfold fordi at det er ideer om hvordan man skal kunne bevege seg ... så det er veldig jeg vil si at det er veldig sterke normer ja absolutt.

Intervjuer.

Hva tenker du kan være de største utfordringene med å inkludere et større mangfold innen en allerede ganske etablert dansekultur?

Tone Pernille Østern.

Det aller ... ehh ... noe av det aller største, viktigste ... altså mest krevende barrieren det er kvalitetsforståelser ... ehm ... det å kritisk jobbe med å utvide og sprengte hull på ideer om hva som er kvalitet i dans og de er så seiglivede og de er så harde at de slår igjennom i all ... i veldig mange portvakter funksjoner og det blir en sånn kjede som for eksempel at man ... ehm ... hvis man søker ... jeg har jo nettopp vært i et stort forskningsprosjekt hvor vi har intervjuet kunstnere med funksjonsnedsettelse som for eksempel at hvis de søker til ... penger til kulturrådet så blir de liksom diskvalifisert med en gang fordi at de ikke kan oppfylle kravet om en høyere kunstfaglig utdanning, som de jo igjen ikke har kommet seg inn på fordi at de ikke oppfyller de kvalitetskravene som stilles ved å i det hele tatt bli invitert til en audition ... hvis det blir invitert til audition så får de null tilrettelegging, altså man må jo få en oppgave som det er mulig å kunne gjennomføre. Også har de heller ofte ikke noe CV liksom med erfaring for de blir i heller ikke tatt inn på scener og så blir det et sånt system der hvor profesjonalitet eller kvalitetsforståelser, seiglivede, estetiske kvalitetsforståelser slår ut som portvakt funksjoner i alle ledd ... så det er noen ting av det aller viktigste å jobbe med og å kunne se at kvalitet kan se ut på en annen måte enn det ... hva som er forvaltet gjennom de etablerte sjangerne og også de etablerte måtene å jobbe koreografisk og de etablerte måtene å jobbe med undervisning i dans og det så ... det betyr at kvalitetsforståelser da er det aller viktigste og for å jobbe med dem så betyr det at man må jobbe med seg selv ... så det som kreves av dansefeltet er mye mer å jobbe med seg selv enn å jobbe med de andre, jobbe med å

endre meg og min forståelse og ... også jobbe veldig kritisk med forståelse av at mine ideer om dans faktisk ikke er ... det må ikke være sånn.

Intervjuer.

Hva er derimot de største fordelene med å inkludere mangfold og ulike kulturelle uttrykk?

Tone Pernille Østern.

Det er at dans ... altså dans er jo kunst hvis vi sier at dans er en kunstform og spørsmålet hva er god kunst? altså det er tenker jeg det er det unike, det er det det innovative, det er det vi ikke har sett før, det vi ikke har kunnet forestille oss og hvem har vel egentlig en bedre et bedre utgangspunkt for det enn kroppene som er annerledes, som er unike, sanser som er unike, tenkemåter som er unike som virkelig kan bryte med det etablerte og det og det normerte ... så jeg tenker først og fremst at dansekunsten går glipp av utrolig mye når man holder fast ved at kunst på en måte skal være å repetere de estetikkene vi har allerede sett ... så jeg synes det er et stort tap for dansekunsten og hvis vi da ser på dansekunsten og ser på kunst i det hele tatt sånn som jeg ser på kunst så er det en veldig viktig del av den av den offentlige debatten og det offentlige ytringsrommet der vi som samfunn hele tiden debatterer og forbedrer samfunnet vårt og da er det et stort tap for den offentlige debatten og ytringsrommet i vårt samfunn at kunstnere som har funksjonsmangfold ikke får kommet til med sine ideer og sin kunst, vise gjennom sin kunst. Også er jo også en viktig fordel da med å åpne opp for mer funksjonsmangfold det er at Norge da på den måten ... ehh ... lever opp til flere av FNs deklarasjoner som man har skrevet under på, man skal forholde seg til dem, det er noe vi har blitt enige om og den ene altså ... ehm ... det ene er jo det de menneskelige rettighetene, at alle mennesker skal ha mulighet til å fritt delta i et lands kulturelle og samfunnsmessige liv og det at og det er også da deklarasjonen om rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse som også spesifikt sier det at man skal kunne få delta fritt i hele samfunnet og i inklusive og få uttrykke seg i kunst og kultur ... og det og det bryter, det lever ikke Norge opp til i dag som samfunn, så det er jo et brudd mot de konvensjoner man har da skrevet under på. Også til sist vil jeg si at det er jo da ... at det er å slippe inn flere ... altså den muligheten som er der det er jo at man at man slutter å diskriminere en stor minoritet i vårt samfunn, for det er jo nesten cirka 1/5 altså rundt 18% som har en funksjonsnedsettelse i Norge i dag og i Europa, så det er veldig mange

mennesker som blir diskriminert og det er vondt, det er det er smertefullt å bli diskriminert så det må vi jo slutte med, så da vil jo det være viktig og forløsende å for de menneskene som har levd med diskriminering under lang tid.

Intervjuer.

Hvordan kan dansemiljøet bruke dansen som et verktøy for å fremme inkludering og forståelse mellom funksjonsfriske og funksjonsnedsettelse?

Tone Pernille Østern.

Nei jeg tror at det må til liksom ... ehh ... man må jobbe med seg selv, altså de som nå er innafør og det er jo først og fremst dansere som ikke har funksjonsnedsettelse ... de sitter nå i ulike posisjoner som dansepedagoger, som koreografer, som lærere i høyere utdanning, de sitter som sjefer og ledere på dansens hus og andre kunstscener ... de har makten til å gjøre noen ting og det er de som må åpne opp fordi de som ikke er innenfor de kan stå og rope på barrierene og si slipp oss inn, men det er de som må ta tak i det her, så ansvaret ligger der ansvaret ligger ikke på de som er diskriminert, det ligger på de som er i majoritet og har makt. Så tror jeg ikke at det kommer til å skje av seg selv, sånn at nå har vi ildsjeler eller vi har enkeltpersoner og enkeltorganisasjoner som jobber for det her, de gjør en veldig viktig innsats men det må koordineres mer og må gjøre det mer sammen ... så jeg jeg har veldig ... jeg har tro på ikke hva skal jeg si, ikke liksom krav men jeg har tro på tydelige hva heter det ... liksom insentiver på at man ... at det liksom kommer litt sånn ovenfra på en måte at man skal eller det er ønskelig om at man jobber for større funksjonsmangfold sånn at man liksom kjenner på at man skal kjenne litt på presset for at det her er viktig og da må man jo liksom starte med seminarer, utdanning for ledere, for pedagoger, at man blir med på det liksom og man at man skjønner at hvorfor det her er viktig fordi ... tvang funker jo ikke men det å gi liksom og det å gi føringer på et vis eller vise vei ... det er nok viktig for å få til endring i det hele tatt og sånn er jo alle samfunnsendringer har jo kommet på den måten så vi ... ikke sant vi fikk en likestillingslov i 79 hvis jeg husker riktig og den ... og det var jo liksom fra ovenfra ... kvinner og menn skal være likestilte og det er klart at nå ville ingen, altså de aller fleste av oss ville aldri ønske å gå tilbake på det, men det var jo mye motstand mot den da ... sånn at det kommer motstand så må man bestemme seg for at som den veien er det riktig å gå og så ble jo den loven og det var jo først nå var det i 2019 at den ble da erstattet med det som heter nå likestillings og diskrimineringsloven sånn at nå ikke

handler bare om menn og kvinner men handler om kjønn ja og det og ... masse andre diskrimineringsgrunnlag som funksjonsevne for eksempel etnisitet, seksuell legning, så jeg har troen på at det må det bør komme føringer fra ulike nivåer av maktposisjoner, så det kan være en leder på et teaterhus som sier at nå skal jeg inn i våre handlingsplaner og det ... og da skal vi starte med å ha et seminar for alle ansatte for eksempel. Det er å øke forståelsen fordi ... samtidig som et mildt press vil jeg si liksom jeg ville ikke kalt si krav nei, men at man pusher eller da kan folk å slå det ifra seg det er nei der vil jeg ikke, du kan ikke tvinge meg ... jeg har frihet. Men at man pusher mot økt bevissthet. Man må få flere til å agere.

Intervjuer.

Hva er de viktigste erfaringene du har fått gjennom å jobbe med mennesker med ulike funksjonsnedsettelse?

Tone Pernille Østern.

Ja det meste jeg kan om dans i dag har jeg vært av det arbeidet ... ja så det har vært et sterkt transformativt arbeid for meg og hele mitt doktorgradsprosjekt for eksempel er jo et veldig selvkritisk oppgjør med egne normative forståelser av dans så det vil jeg vel si at er det viktigste ... det viktigste er alt hva jeg har lært i møte av med en minoritet ... jeg har lært om mine egne privilegier og min egen makt og mitt eget ansvar for å for å agere og så du kan si det som karakteriserer meg er at jeg at jeg har stått i langvarige relasjoner med å jobbe med dansere, dansere med funksjonsnedsettelse og det er også viktig å ikke tenke at det her er noen ting man gjør, det er å jobbe for mangfold ... men det er noe man gjør sammen sånn ... har vi et prosjekt og så er vi ferdig med det .. sjekke av en boks ... det er det ikke for det er veldig ... det kreves systematiske endringer som krever tid ... det å stå i det og over tid det det har vært veldig viktig for min utvikling, å stå i det når det kommer motstand og for det kommer motstand og liksom at man står fast ved det. Jeg tror at det som jeg virkelig har ... det som jeg virkelig har liksom har fått kjenne på kroppen så godt som det er mulig å kjenne det på kroppen når man selv hører til privilegert majoritet ... altså jeg kan aldri forstå hvordan det er å leve livet sitt med en minoritets markør som har en funksjonsnedsettelse for jeg blir ikke møtt på den måten i samfunnet, men jeg har jeg gjennom at jeg har stått i langvarige relasjoner og beveget meg i mange ulike samfunnsarenaer sammen med mennesker som for eksempel bruker rullestol eller har et litt annerledes utseende gjennom en funksjonsnedsettelse

eller snakker litt annerledes eller har litt andre bevegelses rytmer med at man ikke ... har jeg kjent på hva det betyr så i den grad det er mulig så har jeg skjønt smerten vi påfører dem som majoritetssamfunn og hvor altomfattende og smertefullt det er, å selv kjenne på at jeg er kapabel, jeg kan, jeg vil, jeg vil være en del av samfunnet, jeg vil være en del av dansen, jeg har mange ideer, jeg synes dans er døds kult og jeg synes at jeg beveger meg altså i min kropp så er det herlig å danse, men jeg blir ikke møtt sånn ... jeg blir hele tiden møtt med at du kan ikke, det er ikke fint, det er ikke pent, du kan ikke du, dine ideer er litt interessante hvis man ... så det er en veldig stor smerte vi påfører dem som majoritetssamfunn og det har jeg virkelig skjønt da i den grad det er mulig å skjønne det fra mitt perspektiv og det gjør også at det har liksom blitt mitt livskall på en måte ... så jeg holder alltid fast ved det i ulike situasjoner og det tenker jeg at det er liksom ... det er veldig viktig å gjøre det for at ellers så blir det nettopp noe sånn som vi gjør i teorien men ikke i praksis .. men når det da faktisk oppstår situasjoner hvor det blir ... så må man holde fast ved at jo alle skal med, eller jo man skal få mulighet selv om man har en funksjonsnedsettelse, så man må gå fra teori til praksis ... for at jeg tror veldig mange som også ved utdanningsinstitusjoner og som vil si ja at de er for inkludering, det er veldig lett å si men det er veldig krevende å gjøre det, så også en annen ting jeg vil peke på som jeg synes er som jeg har lært og som det ... er det at mitt arbeid for å få til større funksjonsmangfold så er mitt arbeid mye som en del av den privilegerte majoriteten å gi plass og det er og et veldig krevende skritt for dansefeltet som gruppe, for det handler om at du av og til skal du ikke ta den lederstillingen du skal gi den til noen andre av og til skal du ikke ta det oppdraget du skal passe på at noen andre får den for at du vil det er veldig lett at du blir ... du blir favorisert fordi at du oppfyller de her kravene så det å liksom å gi plass både gi plass og skape plass det det har jeg lært meg at det er veldig viktig og at det er et aktivt arbeid det skjer ikke av seg selv men du må liksom aktivt ta aktive valg.

Intervjuer.

Ja absolutt, det er et aktivt valg og veldig bevisst valg man er nødt til å ta og som du sier stå i det ... for jeg føler jeg ofte at det er sånn at det blir sagt at man har en mangfoldig dansekultur eller dansekompani eller uansett ... det er ofte ikke det. Det ser bra ut fra et utforsående perspektiv. Det var også derfor jeg valgte å skrive denne oppgaven her, for det er litt sånn nå som er jeg er kommet utenfor mitt eget dansefeltet og kunne se mer

bevisst hvordan det faktisk er, for det kan også være vanskelig å se det når man står midt i det.

Tone Pernille Østern.

Ja det er jo det ... vi skriver i rapporten at ekskluderingen i kunst er så normalisert at man ikke engang legger merke til det ... så at både i dans og andre kunstformer så er det sånn at hverken andre kunstnere eller folk i utdanning eller publikum forventer seg å se kunstnere med funksjonsnedsettelse altså det er så normalisert at man ikke engang legger merke til at man ekskluderer.

Intervjuer.

Ja det er det som er det verste egentlig ... man må bevisst se perspektivet om at dette er faktisk ikke mangfoldig ...

Tone Pernille Østern.

Nei jeg husker det at ... jeg har i doktorgraden min så har jeg jo fått inn mange sitater fra ja ulike som jeg har snakket med ... så en som jeg husker at det liksom ... det er et sitat av en som jeg snakket med som liksom jeg lærte mye av og som fikk meg til å ha noen sanne innsikter og nettopp det her ... den aller første forestillingen i 2001 med en her i Trondheim og forestilling som heter på føtter på hjul og da hadde jeg med en mann, en danser i rullestol sammen med tre ikke rullestolbrukere og da husker jeg at ensom jeg snakket med eller en i publikum som jeg snakket om etterpå sa at altså de altså de første femten minuttene så klarte jeg ikke å se noen ting annet enn å se på han i rullestol fordi at jeg var så sjokka på en måte det var sånn sjokk for meg på en måte og se en danser i rullestol for det var det brøt med alt det jeg visste om dans ... sånn at de første femten minuttene, jeg har ingen anelse om hva dansen handler om, jeg sa ingenting annet jeg sa bare han og så etter hvert så hadde jeg vent meg litt til det og så begynte jeg å se dansen som helhet og det synes jeg var veldig sterkt fordi at det forteller nettopp om det ... at han har ikke forventet seg det og da blir det så iøynefallende at han klarer ikke å se på koreografien som helhet.

Intervjuer.

Hva slags fremtid har dansen og inkluderingen av mennesker med funksjonsnedsettelse i dansekulturen?

Tone Pernille Østern.

Jeg er optimist, jeg er alltid håpefull ... hvis man ser til ... jeg tror det kan gå sånn som det er i foregangsland som England særlig Storbritannia og Irland er foregangsland på det her feltet i Europa ... jeg har lest det nå i forbindelse med det her ... det arbeidet vi har gjort nå tilgjengelige kunstnerskap? så har jeg lest mye av deres strategier fra kulturrådet og tatt del i arbeid som de har der og de ligger tyve år foran i tid og de hadde en sånn tilsvarende konferanse som vi hadde nå, hadde de i 2003 i England og de har ... og de gjør kjempespennende arbeid hvor det er blitt altså ... det er veldig ettertraktet og normalisert at kunstnere, scenekunstnere har et funksjonsmangfold sånn at jeg jeg tror at ... jeg håper og tror at om at ... vi er på vei dit at om en stund så er det en sånn tipping point hvor det er tilstrekkelig mange som begynner å etterspørre og begynner å da begynner man å synes det er litt kjedelig å ikke se funksjonsmangfold i dansekunsten og man begynner å kjenne på at det er noe som burde være her som ikke er her så jeg har jeg har håp og opplever at det virkelig skjer ting ... det skjer ting virkelig på kunstfeltet og det skjer ting da med direktoratet de har tatt skikkelig tak i det så at de som det de som da henger mest etter nå tenker jeg det er utdanningsfeltet og det gjelder hele ... det gjelder grunnskole kulturskole og videregående og høyere utdanning men de henger sammen og det så der er det noen nøtter å knekke da.

Intervjuer.

Da vil jeg bare si tusen takk for dine fantastiske perspektiver på feltet.

Intervjuer.

Kan du fortelle meg om din bakgrunn og erfaring innen dans, da tenker jeg også i forhold til DansiT og Danselaboratoriet?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Kan jo starte litt med på en måte hvordan det hele startet, litt sånn klassisk start med danseskole da jeg var liten. Ehm ... og egentlig når jeg begynte å bli så stor at jeg hadde liksom ordentlige meninger om hva jeg hadde lyst til, så hadde jeg mest lyst til å holde på med teater. Men det var ikke noen teatergruppe som ... ehh ... jeg fikk plass til da, sto på venteliste på et teaterlag, så da ble det bare til at jeg danset istedenfor. Hadde flere venner som danset, og jeg hadde en veldig lidenskapelig danselærer. Så det ballett på seg med masse forskjellige stiler, så det var liksom en reise allerede da med å først starte med litt sånn barneballett. Men så merket jeg jo at jeg synes jazzdans var kjempespennende fordi det var mere kraftfullt, kroppsbruk og annen type musikk, og så begynte jeg med stepping, som jeg også synes var kjempe ... eller stepdans som er den riktige måten å si det på. Å ... mmm ... så gjorde vi ganske mye sånn scene dans, musikaldans og da fikk jeg jo også gjøre en del teater, så jeg fikk på en måte et rom til å lage narrativ og klovne å ... ja. Så har jeg alltid vært ... ehh ... hva skal jeg si? En skapende person. Så holdt mye på å satt opp greier i stua med show for familien og også med andre dansevenner da, laget små forestillinger, satt sammen og hadde vårt eget lille dansekompani og sånn. Ehm ... så det var fryktelig mye dans. Så jeg ble også med i et dansekompani som danselæreren min startet og så ja ... holdt på hele tiden. Men det å velge det som en yrkesvei, der var ... det var ikke selvsagt at jeg skulle det. Fordi, og det her er jo litt interessant at selv med min veldig funksjonsfriske kropp, så har det jo blitt fortalt opp igjennom at du er jo ikke den perfekte dansekroppen, jeg har en robust kroppsbygning ... ehm ... så jeg kan ikke bøyes og tøyes i alle mulige retninger. Også merket jeg jo også at jeg ikke hadde helt den konkurranse driften som jeg trodde at jeg måtte ha hvis jeg skulle holde på med dans. Fordi ... ehm ... det var ikke så viktig for meg å være best å jobbe så hardt for å bli best ... det var mer det kreative og det sosiale, selvfølgelig, og gleden av å danse. Og selvfølgelig pushe egne grenser, men ja, jeg trodde ikke jeg på en måte hadde det som skulle til da, men hadde mange andre

interesser også. Men så gikk jeg på videregående og valgte dramalinja teater. Og samtidig med det så begynte jeg også å danse samtidsdans. Og da var det en veldig viktig person for meg som kom som var en ... inspirasjon for meg da, det var Tone Pernille Østern som har startet Danselaboratoriet som da flyttet til Trondheim, og som hadde vært innom og brakt med seg det her som også var igjen en hel ny verden ... ehm ... samtidsdans release teknikk. Plutselig få høre ord som kjenn etter og slippe vekten, og bare helt andre prinsipper som jeg synes var superfaserende, at det liksom gikk an å danse sånn og tenke sånn når man bruker kroppen. Ehm ... så både det å gå på dramalinjen og jobbe ... da jobber vi også mye skapende, og vi var mange som hadde dansebakgrunn, som jeg gikk i klasse med, så ble jeg på en måte interessert i scenekunsten og opplevde at den var mye større og mer mangfoldig enn jeg hadde trodd ... og så mye mer sånn alternative scener ... alternativ scenekunst her i Trondheim. Så det gjorde at jeg ble nysgjerrig på å finne ut mer av det her og begynte å søke litt forskjellige skole, og da ble det til at jeg dro til Laban i London ... både fordi jeg virkelig ville til utlandet, det var egentlig nummer en ... jeg skal ut fra lille Trondheim og ut i den store verden, også syns jeg det var fristende med et internasjonalt studiemiljø. Også hadde Tone Pernille Østern gått på Laban, men et diplomkurs, så jeg hadde fått hørt litt fra henne hvordan det var der, men visste også at bachelorgraden som jeg tok var ganske annerledes enn den diplom hun tok da ... så kom meg gjennom tre år der, og det var både og, men ... ehh ... var fornøyd med å bare bli ferdig med det, og så velge selv etterpå hva jeg har lyst til å gjøre med dansen videre. Så jeg lærte masse bra der, men det var også ekstremt hardt fysisk krevende, masse ballett ... veldig tett studieprogram da ... veldig ja ... krevende studieprogram. Også videre så har jeg gjort mye forskjellig, fortsatt liksom den der reisen i dansen ... mmm ... men har stort sett jobbet med en kombinasjon da av undervisning og som utøvende koreograf. Først et helt år helt sånn freelance og vikariater her og der, også har jeg jobbet i kulturskole og på folkehøgskole. Tre år fulltid totalt også tatt to år med videreutdanning, ett år i New York med Laban Bartenieff som jeg også ble veldig interessert i da jeg studerte i London og ett år med PPU. Også når jeg da kom tilbake til Trondheim så ble jeg jo raskt dratt med i det folk holdt på med her, og hadde jo masse kontakter her så ... ehm ... hadde vært innom når Multiplié dansefestival hadde eller ... da het Trondheim community dance festival, hadde jeg vært innom ... også vært innom Danselaboratoriet. Så da begynne jeg å jobbe litt først bare i en liten prosjektstilling så ble det da til at jeg tok over Danselaboratoriet etter Tone Pernille Østern da hun hadde for mye annet å holde på med, også fikk jeg

også ... søkte jeg på jobb i DansiT da det ble utlyst på den mer administrative delen, så ble til at jeg gikk for det også. Så har jeg fortsatt å jobbe som dansepotet med å gjøre masse forskjellig. Men Danselaboratoriet har vært en veldig viktig for meg, en veldig stor ... ehm ... gave faktisk, å få lov til å ta over fordi det var også arbeid som allerede var kommet så langt, og som sammenfalt veldig med hvor jeg var og hva jeg var interessert i. Blitt veldig ... ehm ... veldig interessert i improvisasjon også, både som samværsform på en måte, eller som improvisasjonsdans som sosial dans og som scenisk dans, begge deler. Ehm ... syns også det er gøy i Danselaboratoriet å mikse litt dans, teater, fysisk teater ... når jeg tok over så var det liksom en gruppe som jeg kjente at her kan jeg jo prøve ut alt omtrent og samtidig få ha et mangfold, altså jobbe med et mangfold av personer og kropper som bare rommer en helt andre historier enn om du hadde jobbet med en gjeng som alle liksom ... ca. likt utgangspunkt som meg ... hvite, middelklassekvinner som har tilgang på dans fra man er ungdom liksom, der er ... vi er ikke så forskjellig, dessverre. Så det er jo noe man av og til kan se i dansefeltet at vi ... ehh ... ja, det er et større mangfold for all del, men det er nå fortsatt et stykke igjen til at vi er veldig mange flere med ulike bakgrunner, som på en måte møtes i arbeidet med dans da.

Intervjuer.

Du snakket litt om dansefeltet, så hva vil liksom du definere som dansefeltet i dag?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Dansefeltet er jo kjempestort og mangfoldig ... ehm ... du har jo de store institusjonene som Operaen ... dansefeltet i Norge har jo vokst veldig, så vi har jo vokst med mange flere institusjoner innenfor dans nå, enn da jeg gikk ut fra min utdanning liksom. Så det er jo de institusjonene som jobber med profesjonelle dansen, og så har du jo utdanningssektoren med høyskoler og universitet og sånn, og så har du jo kulturskolen og de private danseskolene. Jeg vil jo si at alle de er en del av dansefeltet ... også selvfølgelig så har du jo også den sosiale dansen som man av og til liksom separerer litt fra det her ... som ... det er ikke nødvendigvis så heldig, men det er også et ... altså ... danseklubber og ... ehm ... altså dans fra ulike kulturer som igjen ofte er organisert i mindre lag eller foreninger ... mhm ... Det er vel stort sett det jeg vil si er det vi har av ... i dansefeltet i dag. Så er det jo dem som drar liksom på byen og drikker seg litt full og danser ... jeg vet ikke om vi regner med så ... for det er jo litt interessant at vi har jo

en del danseskoler, men dans for mange ... har i Norsk kultur vært litt fremmedgjort ... men der syns jeg at jeg ser en endring på noen måter, man har fått bli med dansen, og det er liksom noen og ... dans på TV har jo gjort sitt for at flere vet noen ting om dans ... Skal Vi Danse og sånn. Men hvor mange folk som føler seg selvkomfortabel med å danse og føle at det er noe som angår dem ... jeg tror ganske mange i Norge som ikke har et forhold til dans kan føle at ... føle seg litt fremmedgjort ovenfor dansen og assosierer det med noe flytende flinkt, eller jeg har ikke rytme. Jeg glemte en viktig ting ... selvfølgelig det frie feltet er jo ... kompanier som eksisterer i liten og stor grad ... ehh ... med ulik type finansiering. De er ekstremt viktig, de er en stor del av det norske dansefeltet.

Intervjuer.

Vi kom litt inn på dette tidligere, men har du noen tanker på distinkte normer og perspektiver innenfor dansen? Hvem definerer danseren?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Det defineres jo fra så forskjellige steder fordi det var liksom ... du har jo liksom dansekunstheltet selv, som definerer den dansen vi selv driver med innenfor de ulike på en måte områdene som vi opererer i ... ehm ... med og uten velsignelse av penger fra stat og fylke og kommune og sånt ... er det jo selvfølgelig liksom media eller kaller det den kommersielle delen av ... ehm ... eller mer kommersielle kanaler musikkvideoer ... TV ... altså det er jo man ser jo mye dans rundt seg, ... ehm ... men hva slags dans det da det er jo liksom en ... ehm ... ja så ja hvem definerer hva dans skal være? det er jo ... eller bare hva folk tenker om dans da det ... folk som ikke har et forhold til dans, tror jeg jo fort ... altså man har jo bare det å forholde seg til som man vet hva er og de fleste vet jo egentlig ikke så mye, de har sett noe greier på tv og de vet at det er noe som heter hip hop, også da vet de at det finnes forskjellige sjangre også så skal man være flink og så er det piruett og spagat og masse trinn og takt og sånt. Også ja ... men så mye forskjellige dans folk har sett eller vært utsatt for, det er jo gjerne ganske begrensa sånn hvis du spør de som ikke har tatt et steg videre da ... mmm ...

Intervjuer.

Hva betyr mangfold for deg innad i dansekulturen?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Det betyr jo ... ehm ... hva skal jeg si ... et bredt spekter av ren representasjon når det kommer til alle mulige kategorier som du kan sette da kjønn, kulturell bakgrunn, nasjonalitet, kroppsuttrykk kropps ... altså funksjonsvariasjon ... legning ... mhm ...

Intervjuer.

Hva vil du si er de største utfordringene med å inkludere mangfold inn i et allerede etablert danse miljø?

Ingeborg Dugstad Sanders.

... mmm ... altså en del dansetradisjoner har jo noen konvensjoner ... ehm ... det er toppidrett på mange måter som ... ehm ... kan være vanskeligere å tilpasse hvis kroppen din ser annerledes ut ... det er ganske interessant ... ehm ... jeg vet om du har sett på ... følger veldig mye med, men Sandra Borch deltok på skal vi danse, hun har kortere bein det var interessant å høre på hvordan dommerne disdiskuterte fordi det blir fort altså estetisk ville ikke se i riktig ut fordi man har en feil kropp, så på en måte kaller det teknikk og hva er på en måte ... rett og slett sånn hvordan kroppen er da. Som min veileder på kunsthøgskolen som var gammel ballettene sa at innenfor klassisk ballett så må man jo ha en rasekropp, det er rett og slett så enkelt at det er sånn det fortsatt fungerer dessverre ... det er ikke ting er du født med eller ikke, det finnes rett og slett ingen vei utenom. Ganske grusomt ... det er ganske brutalt, men jeg skulle jo ønske at nasjonalballetten kunne ha liksom rocket seg litt til, å utvide litt hva ballett kan være da fordi ... vi hadde nettopp en diskusjon om det faktisk og var sånn OK hvor kommer balletten fra, det kommer fra hoffet og det kommer på en måte fra et sånt overklasse perspektiv, og det gjorde det jo, men det var også en sosial dans. Det handlet ikke om spagat i starten, handler om å tass, tass, gå og den første i tidligere primaballerina den var barmfager og den store hofter, det var et annet ideal enn det er nå så ja hvem skal få lov til å bestemme akkurat hva balletten skal være nå ... så ja ... jeg vil si at estetikk det faktisk handler om estetikk, fordi man kan jo altså ... også handler det om virtuositet også som kan defineres på ulike måter da for det har ... man har jo virtuositet i veldig mange andre danseformer, ta street dance, breakdance handler om virtuositet men det er bare i større grad kommer det fra den personen som selv lager bevegelsene og tar inspirasjon fra en annen sine triks men det finnes mange flere veier rundt det, så det er ganske artig å se på. Vi har hatt besøk av et internasjonalt breakingcrew, hvor

alle danserne har funksjonsvariasjoner, de er helt rå. Det bare ... ILL-Abilities ... sjekk dem ut, de er helt sinnsyke, de er på toppnivå og de har jo satt sammen det her, de kaller seg et stjernelag ... så de trener jo ekstremt hardt dem de er jo som toppidrettsutøvere men alle de har, kall det tross alle odds da på en måte hatt et helt annet utgangspunkt enn mange andre har og dansen er blitt deres matte til å virkelig finne styrke og krysse store grenser som er ... og så holder de også på med motivasjonsforedrag og sånn da de har et motto som heter no exucecs, no limitis. Men som vi også jobber med i si Danselaboratoriet da så er det ikke nødvendigvis at vi prøver å dyrke fram ekstrem virtuositet. Altså og det vil jeg jo si også jevnt over i samtidsdans feltet så er det ikke alltid en tradisjonell oppfattelse av hva virtuositet er, det handler kanskje mer om ulike uttrykk som kan berøre folk på helt andre måter og det kan man jo dra paralleller til samtidskunst eller samtidsmusikk at det er kanskje uttrykk som altså hvis du ser samtidskunst på veggen og det er noe splatter og noe greier å eller du ser at samtidig stand som er sånn er det hva slags formål det her eller jeg tror egentlig jeg hadde klart å få til det der liksom, men det er ikke det det handler om det handler om ... ehm ... det kan handle om abstrakte uttrykk eller det kan handle om noe som flere kan kjenne seg igjen i da som ikke trenger å handle om en sånn overmenneskelig prestasjon eller en overmenneskelig kropp Ja og det er vi opptatt av i Danselaboratoriet. Alle har veldig forskjellige forutsetninger, men vi alle er med å skape innholdet og pusser sine egne grenser, men også bare får rett og slett være seg selv og være et mangfold av stemmer sammen da ... forteller de historiene vi har lyst til å fortelle som ikke trenger å handle om mangfold eller funksjonshemming og det er også veldig viktig.

Intervjuer.

Føler du at de som har en funksjonsnedsettelse blir satt i en slags bås innenfor dansen og ikke blir inkludert overalt?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Ja vi er ikke der at dansere med funksjonsnedsettelse er inkludert over alt ... ehm ... altså men du kan jo ta et crew som ILL-Abilities da for eksempel, de er jo på toppnivået de de battler jo i konkurranse med alle andre breakere så de er ikke noen det er ikke noe para grupper liksom og Danselaboratoriet er jo ... ja for det første vil ikke vil ikke kompani som jobber på en måte med såpass stor ... vi trener en gang i uka 2 timer så på den det kan jeg ikke kalle oss et fullt profesjonelt kompani men de har holdt på lenge

og fått masse profesjonell erfaring ... men det har tatt lang tid å få tilgang på scene sammen med annen samtidsdans og det var jo utgangspunktet for at Tone Pernille Østern og Arnhild Staal Pettersen og inklusiv dansekompani da startet Trondheim community dance festival og Multiplié dansefestival for å gi en arena og for å sette inn kontekst for å si det her er naturlig del av dansefeltet i mange andre land men ikke helt ikke her helt ennå. uavhengig hvilken situasjon en del mennesker med funksjonsnedsettelse blir satt i så blir man fort en som gjør noe på tross av ... ehh ... en som er en inspirasjon og ja ... dette blir man så og si ganske lei av. Jeg vil bare være her og være meg, jeg er en sånn og jeg vil alltid være sånn ... jeg vil ikke vær en på tross av eller en man kan liksom kalle det en inspirasjons porno nesten at det blir alltid en sånn det skal alltid være en sånn historie om på tross av ellers så skal det jo gjerne være en litt trist historie da. man har også lyst til å bare representere et slags som hverdagsmenneske på en måte og det det tror jeg er noe som flere minoriteter kanskje også vil kjenne seg igjen i da at det skaper så mange narrative og rundt det som er annerledes.

Intervjuer.

Det du sier der er viktig. Det er kanskje viktig å se på en danser som en danser, at man ikke ser på rullestol som at man ser på en danser i rullestol, men en danser.

Ingeborg Dugstad Sanders.

Ja! Det har utrolig mye å si for det er jo sånn som jeg snakker om all type representasjon av.. kall det minoriteter ... Det å for å se noen som man kan kjenne seg igjen i, se noen på tv eller se noen på scenen ... si sånn ja det det det kunne ha vært meg, eller det jeg kjenner meg igjen i eller ... slik var det for meg også selv om dansen var en del av mitt liv så ... sånn ja, en øyeåpner på at det her kan også være dans og det her kan være dans som jeg kan ta del i.

Intervjuer.

Jeg diskuterer også mangfoldet ikke bare i forhold til funksjonsnedsettelse, men også i forhold til erfaring og ulike nivåer av danseteknikk.

Ingeborg Dugstad Sanders.

Danseteknikk er jo så utrolig mange ting og det er altså en viktig del av det ... altså teknikk handler jo faktisk ikke bare om å ... teknikk i en sånn form som handler om de tingene som ... den formen på en måte eller estetikken da representerer, men altså hvis du ser på sånn som Danselaboratoriet så har jo gjerne vær person kan ... særlig personer som bruker hjelpemidler som rullestol eller krykker eller må ofte finne sin egen teknikk. Det finnes er egne ... ehh ... altså dansen er teknisk, det er bare en annen teknikk. Også er det en overføringsverdi mellom de forskjellige teknikkene og så er det en annen teknikk som handler om hvordan danser man med helt forskjellige kropp? det er definitivt teknikk, masse teknikk ... ehm ... improvisasjons dans som form er teknikk så ja ... teknikk begrepet blir også av og til litt sånn begrenset med en gang du hører om våre teknikk så tenker du på liksom hvor mye steker du på tærne eller hvor mange piruetter tar du? Ja, ja og det er en del av det men det er ja mange, mange forskjellige områder og kall det trene danseteknikk på da.

Intervjuer.

Hva tror du spesifikt innenfor dansemiljøet og kompanier må gjøre for å skape det større rommet for inkludering?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Det er altså kompetanseheving og bevisstgjøring, begge de to tingene. Det stor ukultur i dansefeltet på hvordan man prater om kropp og ser på kropp ... ehm ... det tror jeg alle som har drevet med dans kan skrive under på ... som på et eller annet tidspunkt har fått kroppen sin beskrevet på en ikke så positiv måte og det er jo liksom greit innenfor dansen. Det er veldig ... selvfølgelig kan man oppleve dette i andre sammenhenger da, men ... Ja kommentar på om man var for stor eller ja, du har jo ikke den fødte danse ... du har ikke den kroppen eller ja og føttene dine eller ja ... det er noe et eller annet liksom alltid som er noe galt liksom det er ... slutt med det nummer en, og så er det jo litt sånn kompetanse på hvordan man kan praktisk tilrettelegg undervisning og gjør dans ... ehm ... inkluderende for flere og jeg tror en del tenker at det liksom da må du da må alle holde på med sånn improvisasjon og samtidsdans, men det er ikke tilfeldig mener jeg da ... men det er jo noen ting å lære derifra om problemløsning eksperimentering men det kan man ta inn i mer tradisjonell ... altså man kan ha med en rullestolbruker i dansen ... ser framfor et speil og lære ulike trinn og bevegelser ... men bare finner en måte man

kan få hjelp på sin måte da. og der har jeg også sett en del kompanier ... ehm ... britisk dansekompani som ... de har vært veldig opptatt av å trene mer tradisjonell danseteknikk men hver danser oversetter på egen måte ... danser helt synkronisert, helt likt men alle ser ikke helt likedan ut ... det er sånn, ja, ja det går an. Det bare krever litt kompetanse ... men det å ... ehh ... det har vært mange skrekkeksempler av mennesker med funksjonshemninger som bare har blitt fortalt at nei du kan ikke drømme om å bli danser, du kan ikke drømme om å bli skuespiller, du kan ikke drømme om å bli profesjonell musiker, det går ikke for en sånn som deg ... det er helt forferdelig. Når du er liten så er det sånn nei, men det ... du du er inkludert det her ikke en mulighet for deg, har man tenkt og så har de gjort det i beste mening fordi å ha urealistiske drømmer er grusomt liksom. Det trenger jeg egentlig ikke å være realiteten da, fryktelig mye som går på kompetanse ...

Intervjuer.

Da vil du kanskje si at denne kompetansen er svært viktig allerede fra starten?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Ja ... det gjelder kompetansen til lærere i grunnskolen som jobber med mennesker med funksjonsvariasjoner, bare vit at det finnes ... og paraidretten den finnes jo, det vet vi ... den er litt mer sånn synlig, man vet at man kan bli en god idrettsutøver, du kan holde på med idrett selv om du har en funksjonshemning ... men dans er liksom ... eller håper jo at flere liksom ser flere muligheter ... men ja ... så er det også i kulturskoler og private danseskoler så skal det mye kompetanse inn ... spesielt i kulturskolen. Jeg mener jo at kulturskolen har et ... et enda mer ... Hva skal jeg si? Pålagt til å inkludere ... Men kan jo håpe at de private skolene også ser en verdi av det da.

Intervjuer.

Dette fører meg inn til siste spørsmål, hvordan fremtid har dansen og inkludering av mennesker med ulik funksjonsnedsettelse i dansekulturen?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Kjempe mange muligheter, og ja vi har bare så vidt begynt. Det er kjempespennende å se hvor mange muligheter det er ... ja hva skal jeg si?

Intervjuer.

Kan du si noe om hva dine håp er for fremtiden for dansen?

Ingeborg Dugstad Sanders.

Ja, jeg håper at ingen barn blir fortalt at det her er ikke noen ting for deg ... får vite at ... og få starte tidlig, få vite at her ... og nå er vi jo så heldig i dansefeltet at vi har faktisk kulturskole i nesten hele landet, det er ganske spesielt. Det må også inn en kompetanse, og selvfølgelig gode ressurser og gode koblinger for det som trengs av tilrettelegging og infrastruktur er jo en ekstremt viktig del av det. Kultur må ikke skje i hus som ikke er tilgjengelig for en rullestolbruker for eksempel, men det skjer jo, hele tiden, dessverre. Hvis du ikke engang kommer inn i rommet, da stopper det allerede der. Det handler da selvfølgelig om kompetanse innen pedagogutdanningen, og tenker jeg jo at vi skal kunne pushe enda mer på ... vi må kreve at den kompetansen skal inn dansepedagog utdanningen i litt større grad enn det er nå. Så der har vi egentlig en kjepphest vi burde ha, ta enda mer tak i. Også selvfølgelig enda større representasjon på scenen i flere altså ... mitt drømmerscenario er at nasjonalballetten ser litt annerledes ut, det hadde jo vært kult ... er veldig for at man skal kunne forvalte litt ulike tradisjoner og ulike uttrykk, men må hele nasjonalballetten bestå av så ekstremt smale kroppsetetikker. Det er ekstremt viktig at denne kroppsdiskrimineringen ikke skal fortsette i dansekulturen på den måten som den har gjort ... og metoo har også vært ekstremt viktig for dansefeltet, for det er på en måte den type oppførsel som ikke trenger bare å handle om seksuell diskriminering, men akkurat det med hva er det som er greit å si til en person du har maktposisjon over? Lærer, elev, hva er det som er greit å si til en elev?

Intervjuer.

Det er nettopp den påvirkningskraften som en pedagog har, med tanke på at så mange i så ung alder hører på hva de blir fortalt og gjør deretter.

Ingeborg Dugstad Sanders.

Selvfølgelig gjør de det ... mhm ... jeg tror alle kan skrive under på at man ... kanskje man kommer fra en familiekultur eller en kultur rundt seg som kanskje har et annet perspektiv på hva som er en flott kropp ... men det skal la seg godt gjøre å ikke bli påvirket av andre rundt seg, både samfunnet for øvrig med kroppsspress og

skjønnhetspress ... og den danselæreren du går til som forteller deg at du er for tykk eller lignende, det hører ikke hjemme.

Intervjuer.

Nei, helt enig, veldige viktige perspektiv du trekker frem her. Tusen takk for din deltagelse til denne viktige diskusjonen om dansen.

Transkripsjon intervju Elen Øyen.

Rosendal Teater 03.05.2023.

Intervjuer.

Kan du fortelle meg om din bakgrunn og erfaring innen dans, da tenker jeg også i forhold til DansiT og Danselaboratoriet?

Elen Øyen.

Ja ... ehm ... liksom erfaringen min med dans ... før jeg begynte i Danselaboratoriet så var erfaringen min mest sånn danset litt på fest, og danset litt med moren min og liksom sånne ting ... prøve litt swingkurs sammen med gående og ja ... jeg sitter jo i rullestol ja ... litt sånne ting bare. Var greit interessert i dans, men ikke en sånn lidenskap ... før jeg så en forestilling med Danselaboratoriet og så at, men herlighet her er jo liksom kunst, det er kvalitet, det er plass til alle kropper, og at rullestoldans var liksom kunst, og kjente at dette her vil jeg bli med på. Selv om det var skummelt, så begynte jeg da i Danselaboratoriet i 2005 ... 18 år snart ... ja så da har jeg hatt et langt samarbeid med Tone Pernille Østern som er grunnlegger av Danselaboratoriet ... så vi har reist rundt og fortalt om Danselaboratoriet og holdt foredrag underveis og skrevet masse prosjekt i lag med henne, jobbet i lag på NTNU .. også ledet dette til at få en jobb her da ...

Intervjuer.

Siden du sa at du ikke hadde et fokus på å bli danser, har dette perspektivet endret seg?

Elen Øyen.

Hvis jeg hadde vært litt yngre så kanskje jeg kunne tenkt ... eller hvis jeg hadde vært yngre når jeg oppdaget Danselaboratoriet så kunne jeg begynt å tenkt kanskje jeg skulle tenke meg å utdanne meg til å bli danser ... men da hadde jeg vært nødt til å flytte til utlandet for Norge har ikke tilpasset danseutdanningen ... så da hadde jeg måtte gjort det, og det har ikke livet mitt åpnet for. Men det er klart, hvis jeg på en måte hadde oppdaget det i tidlig tyveårene eller sånn så kan det hende at jeg hadde tatt det videre, men det er vanskelig å si. Nå kjenner jeg litt sånn åh, skulle ønske at jeg fikk en utdanning.

Intervjuer.

Dansefeltet er stort, hva vil du si at dansefeltet er for deg?

Elen Øyen.

For meg så ... jeg opplever dansefeltet inni dansekunsten på en måte, og ikke så mye de etablerte trinnene eller ... altså for meg er dans en dansekunst. Det er liksom et miljø der man ... der det er et stort rom for å uttrykke seg selv personlig. Altså sitt personlige uttrykk. Ja ... mmm ... hva mer? Det er et stort spørsmål ... for meg er dansekunst viktigere enn dans på en måte ... jeg er ikke nødvendigvis glad i alle danseformer, men det er mest dansekunsten og et rom for å uttrykke seg personlig med følelser. Det er det dansefeltet som er rundt meg.

Intervjuer.

Det er mange normer og perspektiver som ligger til dansefeltet, hva tenker du disse normene og perspektivene kan være?

Elen Øyen.

Ja, dansefeltet nå er definert av liksom spreke kropper, spreke funksjonsnormative kropper, muskler, perfekt teknikk, ofte hvite kropper enda ... lite mangfold. Vil jeg si er sånn normen er nå, så det er mye å jobbe med.

Intervjuer.

Hva betyr mangfold for deg innenfor dansekulturen?

Elen Øyen.

Mangfold for meg betyr å gi plass til alle forskjellige kropper og jeg mener at alle kan danse ... altså det er ikke noe sånn om du kun kan bevege en eller to fingre ... så kan du danse, du kan bevege de fingrene, det er mye du kan gjøre. Så for meg så er mangfold en plass for alle kropper, alle hudfarger og alle forskjellige seksuelle preferanser, alle kjønn ... altså alt ... det er plass til alle, det er ingen som kan si at du ikke kan bli med fordi du er sånn og sånn.

Intervjuer.

Hva tenker du er den største utfordringen når det kommer til inkludering i et etablert dansemiljø?

Elen Øyen.

Ja, hvor skal jeg begynne? Nei altså, det begynner med holdninger da, altså at man har fordommer mot folk som ser annerledes ut enn seg selv. Det er slik det begynner, og det forplanter seg noe ut i utdanningen, i yrkesliv, i samfunnet generelt. Hva skal jeg si? At man må være åpen for forskjellighet, at forskjellighet er en ressurs, ikke en ulempe. Det er mye igjen i likestillingen i dette feltet, gi like muligheter til alle.

Intervjuer.

Hvordan kan danse miljøet tilpasse seg og inkludere dansere med ulike funksjonsnedsettelse?

Elen Øyen.

For det første handler det om å gå bort fra den her etablerte tanken om hva god teknikk er, eller gå bort fra den tanken om hva er god kvalitet, ja ... gå litt bort fra det. Gå bort fra tanken om ja ... hva dans er og liksom være villig til å lære noe nytt, det tenker jeg er viktig. Være uredd i møte med folk som er helt annerledes enn en selv ... der er det mye å gå på.

Intervjuer.

Hvordan kan danse miljøet vise riktig hensyn til ulike funksjonsnedsettelse, uten å diskriminere? Det er en læring for begge parter, at man må møtes på midten.

Elen Øyen.

Ja, det er sant. Det er liksom å ha en åpenhet og respekt for hverandre, og på en måte at folk uten funksjonshemming kan være litt redde for å spørre. Folk skal liksom være så forsiktig ... så det er noe med det å bare ikke være så forsiktig da. Tørre å dra ut kunnskapen fra folk som ser helt annerledes enn en selv.

Intervjuer.

Du sitter selv i rullestol og er utøvende danser. Hvordan føler du dansen forholder seg til den andre, blir dans for funksjonsnedsatte satt i et lukket rom?

Elen Øyen.

I mitt dansefelt og den dansen jeg holder på med så har jeg opplevd et stort rom, altså spesielt i Danselaboratoriet og DansiT ... hele det miljøet da ... det har vært kjempeåpent og jeg føler at det var en slik aksept og respekt helt fra begynnelsen av. Jeg ble ikke sett på som en sånn svak, stakkarslig, liten greie som man skal være superforsiktig med ... de tok med min livserfaring helt fra begynnelsen av og dro den ut på en måte. Jeg har følt meg fullstendig inkludert som den jeg er og som rullestolbruker og som hele meg da, at de jeg har danset med har hatt en respekt og en interesse i den jeg faktisk er og være uredd og ikke noe redd for å skade meg eller ... hun kan vi ikke røre fordi hun sitter i rullestol ... så det var superviktig.

Intervjuer.

Det er dette som er så fint innen DansiT og Danselaboratoriet ... det virker som om det er en helt annen holdning ... selv om du har en funksjonsnedsettelse så er man likevel en danser når man faktisk holder på med dans.

Elen Øyen.

Det er det som har vært viktig for meg ... å ikke bli sett på som en sånn skjør liten blomst som ikke tåler noen ting. Jeg har fått bruke mye av livserfaringen min fra tidligere ... for jeg er drevet som rullestolbruker, født med ryggmargsbrokk ... jeg fikk min første rullestol når jeg var fire år gammel ... så jeg kan rullestolteknikk og alt sånn ... og det har jeg fått bruke mye i den dansen her. Det er ikke noe sånn ... Elen kan ikke bli med på det fordi hun sitter i rullestol. Det er bare sånn ... hvordan løser vi dette? Det er ikke noe som heter kan ikke.

Intervjuer.

Hvordan tror du dansemiljøet må jobbe for å fremme kroppspositivitet og inkludering i dansen?

Elen Øyen.

Det er igjen det å være nysgjerrig og åpen ... det begynner der da. Se ressursene i kroppsmangfold ... altså hvor fint det er, og man må tenke over hvor mye man går glipp av hvis man stenger ut enkelte kropper. Hva går man glipp av som samfunn? I danseutdanningen, alt ... hvis noen ikke får bli med. Det er ikke bare det at vi som blir

stengt ute går glipp av mye, men de andre som liksom skal inkludere går også glipp av mye.

Intervjuer.

Hva tenker du er utviklingspotensialet til dansen i forhold til å skape mangfold ... selvfølgelig finnes det, men kanskje ikke i så stor grad som man skulle ønske?

Elen Øyen.

For det første må man fysisk tilrettelegge i utdanningsinstitusjoner da ... altså bare for å ta utdanning først ... hvis det skal være bedre muligheter for folk med funksjonshemning spesielt ... det er mitt felt ... eller for alle i Norge å kunne utdanne seg til danser ... men det å kunne danse når man vil, hvor man vil, hvordan man vil ... både utdanning og liksom alt der det foregår dans ... at det skal være plass til alle, at man er bevisst på det, at det ikke er sånn skumle greier berøringsangst og sånn som det er nå da. Man må være mer uredd for å ta inn flere forskjellige folk, forskjellige kropper ... det er hoveddelen da. Tenkte litt alternativt at altså all dans trenger ikke å være plettfritt teknisk, muskuløse kropper, hard jobbing ... det er helt sånn urealistiske ... altså mange, mange timer ... ikke alle har kapasitet til det. Det må være plass til alle uansett på en måte, om man har saktere tidsperspektiv, eller har en kropp som trenger hvile eller ... ehh ... alle trenger ikke være supertynne eller supermuskuløse ... altså man kan utrykke seg kjempefint, uansett. Det er viktig tenker jeg.

Intervjuer.

Hva er dine tanker for hvilken endring som må skje i forhold til dans og inkludering?

Elen Øyen.

For meg så er det viktig om folk med alle kropper kan danse sammen. Det er litt viktig for meg å si, grunnen til at jeg er med i Danselaboratoriet og ikke f.eks. en swingklubb eller ... det er liksom at jeg trives ikke i et miljø med bare rullestolbrukere eller bare folk med ryggmargsbrokk, folk som bare ligner på meg selv. Altså, forskjellighet det er en drivkraft for meg ... kunne danse likestilt, side ved side med folk uten funksjonsnedsettelse også ... for meg er det superviktig ... og det må være mer rom for forskjellighet ... altså at det skal ikke være en klubb for dem og en klubb for dem ... det skal være rom for alle i alle danseformer.

Intervjuer.

Hvordan kan man endre perspektivet med at ulik dans med mennesker med funksjonsnedsettelse blir satt i bås?

Elen Øyen.

Jeg ønsker å fjerne det rullestoldans begrepet. Noen trives selvsagt med sportsdans i rullestol og den teknikken der ... men flere Danselaboratoriet grupper fra tidlig alder. Man trenger noen ildsjeler, noen som har drivkraften og er interessert. Gå bort fra den tanken om at alle som har funksjonsnedsettelse har så mye til felles så derfor må vi sette de sammen (i bås), bort fra dette. Tenke på hvilke muligheter kroppsmangfold gir og være nysgjerrig på hvor man finner den kompetansen kanskje? Hvor mye kompetanse det ligger til enhver person. Dra ut kunnskap fra oss som har annerledes kropper, ikke være redd for det.

Intervjuer.

Tenker du det kunne vært viktig for store dansekompani innen blant annet klassisk ballett, at de gjør en endring i holdninger og verdier?

Elen Øyen.

Ja. Jeg har et ganske anstrengt forhold til balletten da ... det skal liksom være sånn og superstreng kroppsideal og strenge krav til bevegelse og det er fryktelig stramt ... Jeg har prøvd ballett litt i Danselaboratoriet og det er en form jeg ikke greier å passe inn i. For meg har balletten blitt noe skummelt, vanskelig ... så hvis noen kommer på en lur måte å inkludere alle kropper i ballett så er det helt topp det ... jeg sliter litt med å se akkurat det, men ... det kan hende det er mulig på et vis, men for meg så representerer ballett bare noe veldig ekskluderende kroppsideal og teknikk og koreografi som er vanskelig å passe til alle. Ballettidealet er ikke bare vanskelig for mennesker med funksjonsnedsettelse, det er vanskelig for alle.

Intervjuer.

Det at man har en funksjonsnedsettelse trenger ikke være det man ser, man ser mennesket og det er det som er viktig og det uttrykket man klarer å gi.

Elen Øyen.

Det er det viktigste for meg også. Samtidig så gir rullestolen en kvalitet som jeg ikke ville fått uten den ... etter at jeg begynte i Danselaboratoriet så har jeg funnet mange nye måter å bruke rullestolen på, i dansen ... jeg danser en del på gulvet, plukker fra hverandre rullestolen, eller svinge på nye måter eller bruke bakhjulet ja ... det er så mye man kan gjøre med en rullestol i dans. Rullestolen blir en sånn ekstra danser egentlig ... samtidig som jeg får uttrykt meg individuelt bare med kroppen også. Jeg liker å bruke rullestolen kreativt når jeg danser, men jeg er absolutt ikke avhengig av rullestolen for å danse ... når trenger jeg støtte? Klarer jeg meg uten støtte? Det er noe med å bli sett på som en med svakere kropp ... Å kunne innta en sånn sterk posisjon i dansen, å gjøre det på scenen, å kunne vise dette til mange folk at i noen settinger kan jeg også være den sterkeste. Det liker jeg, at folk liksom kan få se at jeg er ikke en sånn skjør liten blomst som folk skal være superforsiktig med. jeg når ut til mange på scenen og i sosiale medier og sånn med akkurat det, det liker jeg. Kunne endre folks forutinntatte holdninger og perspektiver ... en omveltning.

Intervjuer.

Hvordan er det gjennom Danselaboratoriet å få jobbe med mange ulike funksjonsnedsettelse?

Elen Øyen.

Jeg syns det er sikkerlig kreativt. Det jeg liker aller best med Danselaboratoriet er at det er både folk med og uten funksjonsnedsettelse ... det er drivkraften, at vi er så forskjellig. Det er spennende å se at en person som sitter i rullestol er ikke lik en annen som sitter i rullestol ... rullestolbrukere, vi er helt forskjellige vi også. Jeg har eksperimentert hvordan det er å danse med en annen som sitter i rullestol, hvordan fungerer det? Det er ikke så ofte man ser to rullestolbrukere som danser sammen med hverandre ... hvor er vi like? Hvor er vi forskjellige? Hva får vi til sammen? Dynamikken med å danse sammen med noen som er helt ulik en selv, det er utrolig spennende. Enten det er mennesker med funksjonshemming eller ikke. Vi alle må lære oss å fungere sammen på tvers av funksjonen, enten funksjonshemming eller ikke. Vi må være løsningsorienterte og tørre å prøve uten å nødvendigvis snakke så mye ... Man lytter til hverandre gjennom kroppen, lære hverandre å kjenne gjennom kroppen ... uten nødvendigvis så mange ord. Det er for eksempel en i Danselaboratoriet som er blind,

hvordan forholder andre seg til denne personen? Vi må følge med på denne personen slik at vi ikke dilter borti fordi denne personen ser ikke. dette handler om alle de ulike løsningene man må finne ut av. For meg er dansekunsten og Danselaboratoriet og slik jeg danser på en fin avveksling fra streng koreografi og å telle til åtte takter ... Koreografi det stresser meg skikkelig ... så jeg lever og ånder for danse improvisasjon ... Det passer liksom så bra til min kropp og mitt liv fordi det gir rom og det er videre rammer. Jeg trives ikke noe godt når det er så strenge rammer og liksom sånn skal det dans se ut. Det blir en begrensning og det blir stress fordi da skal man liksom plutselig gjøre alt riktig ... I improvisasjonen så er det liksom ingen fasit og det elsker jeg. Jeg trives best når jeg kan skape mitt individuelle uttrykk uten begrensninger utenfra.

Intervjuer.

Tusen takk for dine perspektiver på denne viktige diskursen.

